

Ail Gynllun Datblygu
Lleol Newydd Bwrdeistref
Sirol Caerffili 2020-2035

EB3 Rôl, Swyddogaeth a Dadansoddiad o Gynaliadwyedd Anheddiad

Diweddarwyd Tachwedd 2024

This document is available in English,
and in other languages and formats on request.

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg, ac
mewn ieithoedd a fformatau eraill ar gais.

Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili 2il Gynllun Datblygu Lleol Newydd 2020 - 2035

EB3 – Dadansoddiad Swyddogaethol o Aneddiadau ym Mwrdeistref Sirol Caerffili

Ionawr 2025

1. RHAGYMDRODD

1.1 Fel rhan annatod o baratoi 2il Gynllun Datblygu Lleol Newydd Bwrdeistref Sirol Caerffili 1 Ebrill 2020 hyd nes 31 Mawrth 2035 (2RLDP), mae'n ofynnol i'r Cyngor nodi strategaeth aneddiadau ar gyfer y Fwrdeistref Sirol a fydd yn dylanwadu ar ble y dylid lleoli dyraniadau newydd. Er mwyn llywio'r hierarchaeth hon, ymgwymerwyd â dadansoddiad swyddogaethol o'r aneddiadau ledled y Fwrdeistref Sirol, gan ystyried tair elfen allweddol, sef:

- Lefel trafndiaeth gynaliadwy a hygyrchedd anheddiad.
- Lefel y cyfleoedd cyflogaeth y mae anheddiad a/neu'r ardal gyfagos yn eu darparu.
- Y cyfleusterau a'r gwasanaethau lleol sydd ar gael mewn anheddiad ac o'i gwmpas.

1.2 Yn flaenorol, cynhaliwyd y dadansoddiad swyddogaethol i adlewyrchu'r ardaloedd strategaeth a nodir yn y LDP. Nid yw'r Strategaeth a Ffeirir ar gyfer y LDP yn nodi ardaloedd strategaeth penodol, gan fod y strategaeth yn canolbwyntio ar dargedu datblygiad yn agos at y nodau trafndiaeth gynaliadwy a chanolfannau trefol ledled y Fwrdeistref Sirol. O ystyried diffyg ardaloedd strategaeth wedi'u diffinio, mae'r dadansoddiad swyddogaethol wedi'i dorri i lawr i adlewyrchu 5 maes Prif Gynllun Adfywio'r Cyngor, sef:

- Ardal Prif Gynllun Blaenau'r Cymoedd (HoVMA).
- Ardal Prif Gynllun Canol y Cymoedd (GBMA).
- Ardal Prif Gynllun Ystrad Mynach (YMMA).
- Ardal Prif Gynllun Cymoedd Ebbwy Isaf a Sirhowy (LESVMA).
- Ardal Prif Gynllun Caerffili (CBMA).

1.3 Ar gyfer cynlluniau blaenorol, nododd yr asesiad rôl a swyddogaethau aneddiadau o fewn y Fwrdeistref Sirol gyda'r nod o gyfiawnhau hierarchaeth aneddiadau a fyddai'n ystyriaeth wrth nodi dyraniadau defnydd tir yn y cynllun. Mae'r asesiad hwn yn wahanol i'r dull hwn gan ei fod yn cynnwys asesiad o gynaliadwyedd yr aneddiadau ac yn nodi'r gwasanaethau a'r cyfleusterau sydd ganddynt. Mae'r wybodaeth ychwanegol hon yn bwysig gan y bydd yn cael ei hystyried wrth nodi dyraniadau defnydd tir i fodloni strategaeth y cynllun. Mae'r Strategaeth a Ffefrir yn ceisio lleoli datblygiad yn agos at nodau trafndiaeth gyhoeddus (gorsafoedd trenau a bysiau), ac yn agos at aneddiadau prif a lleol y fwrdeistref sirol yn y drefn honno. Bydd y dadansoddiad lleoliadol yn nodi pa rai o'r aneddiadau sydd wedi'u lleoli fwyaf cynaliadwy ac, felly, sydd fwyaf priodol i ddarparu ar gyfer twf pellach a bydd hyn yn cael ei ystyried wrth nodi safleoedd ar gyfer y Cynllun Adnau.

Cyfeirio at Gymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol 2040 (Cymru'r Dyfodol)

1.4 Cymru'r Dyfodol yw'r haen uchaf o'r cynllun datblygu yng Nghymru ac mae'n nodi'r fframwaith polisi ar lefel genedlaethol ar gyfer yr haenau rhanbarthol a lleol. O ran lleoli datblygiad, mae Cymru'r Dyfodol yn nodi 2 safbwynt polisi a ddylai ddylanwadu ar leoliad datblygiad, sef Canol Tref yn Gyntaf (polisi 6) a Ffocws Metro sy'n ceisio lleoli datblygiad yn agos at nodau trafndiaeth i wneud y mwyaf o'r newid dull a lleihau'r angen i deithio (Polisiâu 12 a 36). Mae'r ardaloedd polisi hyn yn ddau bileri strategaeth y 2RLDP ac felly maent yn ystyriaethau sylfaenol ar gyfer lleoli datblygiad newydd yn y cynllun.

Canol Tref yn Gyntaf

1.5 Mae hyn yn ceisio lleoli datblygiad tuag at yr aneddiadau presennol mwyaf yn y Rhanbarth. O ran y fwrdeistref sirol mae 5 Prif Anheddiad (Caerffili, Coed Duon, Ystrad Mynach, Rhisga/Pontymister a Bargoed) a 4 Anheddiad Lleol (Bedwas, Nelson, Trecelyn a Rhymni), sef y Prif Aneddiadau o ran hierarchaeth yr aneddiadau. Mae'r dull polisi hwn yn mabwysiadu dull dilynol sy'n ceisio cyfeirio datblygiad newydd i'r aneddiadau hyn yn y lle cyntaf. Fodd bynnag, mae angen ystyried gallu'r aneddiadau hyn i ddarparu ar gyfer twf yng nghyd-destun eu cyfyngiadau, gyda'r aneddiadau yn y cymoedd yn destun materion topograffig a risg llifogydd tra gall aneddiadau eraill gael eu cyfyngu gan ddatblygiad hanesyddol ac ehangu a'r gallu amgylcheddol ar gyfer twf pellach.

1.6 Er y bydd y 2RLDP yn ceisio lleoli datblygiad yn y prif aneddiadau a'r aneddiadau lleol, mae'r cyfyngiadau sy'n gysylltiedig â'r aneddiadau hyn yn golygu nad yw'n bosibl lleoli'r holl dwf ynddynt. O ganlyniad, bydd angen i'r cynllun hefyd ystyried aneddiadau eraill sydd wedi'u lleoli'n gynaliadwy i ddarparu ar gyfer rhywfaint o'r twf er mwyn cyrraedd y lefel twf a nodwyd ar gyfer y cynllun.

Ffocws Metro

1.7 Mae hyn yn ceisio lleoli datblygiad tuag at y prif nodau trafndiaeth gyhoeddus (yn enwedig y gorsafoedd rheilffordd) i annog newid dull a chynyddu'r defnydd o drafndiaeth gynaliadwy. Mae gan y Fwrdeistref Sirol ddwy linell reilffordd, Llinell Cwm Rhymni sy'n rhedeg trwy ochr orllewinol y Fwrdeistref Sirol o Rhymni i lawr i Gaerffili gan ddarparu gwasanaethau i Gaerdydd a Llinell Cwm Ebwy sy'n rhedeg trwy ran ddwyreiniol y Fwrdeistref Sirol trwy Grumlin i Risga a Phontymister gan ddarparu gwasanaethau i Gaerdydd a Chasnewydd. Mae'r Cyngor hefyd yn

hyrwyddo ailsefydlu llinell reilffordd Cwmbargoed i wasanaethau teithwyr, gan gynnwys gorsaf reilffordd newydd yn Nelson a safle rheilffordd yn Parc Busnes Tredomen. Yn ogystal â hyn mae 2 brif gyfnewidfa fysiau yng Nghaerffili a Choed Duon sy'n darparu nifer o wasanaethau i amrywiaeth eang o gyrchfannau. Mae lleoliad y nodau trafndiaeth hyn yn wynebu'r un materion sy'n effeithio ar ganol y trefi, gan eu bod eisoes wedi'u hadeiladu, ac yn wynebu cyfyngiadau o ganlyniad i faterion topograffig a risg llifogydd.

Cyflawni'r Polisiâu

1.8 Bydd y cynllun yn ceisio lleoli datblygiad yn unol â'r prif aneddiadau ac yn agos at nodau trafndiaeth fel y flaenoriaeth gyntaf. Fodd bynnag, nid yw'r cynllun yn dechrau gyda dalen lân ac mae ei allu i gyflawni hyn yn cael ei effeithio'n sylweddol gan ddatblygiad presennol a'r cyfyngiadau y mae hyn yn eu gosod. O ganlyniad, rhaid derbyn na all yr holl dwf sy'n gysylltiedig â'r cynllun gael ei ddarparu o fewn yr aneddiadau hynny ac mae angen ystyried aneddiadau eraill sy'n darparu'r lleoliad gorau ar gyfer datblygiad. Y dull y bydd y 2RLDP yn ei gymryd wrth nodi safleoedd i fodloni ei dwf a nodwyd yw lleoli datblygiad yn yr aneddiadau ac o amgylch nodau trafndiaeth yn gyntaf, ac yna edrych ar leoliadau eraill sydd wedi'u lleoli orau o ran cyflawni'r polisiâu.

1.9 Er mwyn galluogi ystyried lleoliadau eraill, cynhaliwyd asesiad o aneddiadau sy'n ystyried eu lleoliad a'u cynaliadwyedd o ran agosrwydd at drafnidiaeth gynaliadwy a hygyrchedd gwasanaethau.

Methodoleg ar gyfer Asesu Cynaliadwyedd Lleoliadol a Darpariaeth Gwasanaethau

Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy

1.10 Yn 2016, paratôdd a chytunodd Grŵp Cynllunio Strategol De-ddwyrain Cymru (SEWSPG) ar Bapur Asesiad Anheddiad Cynaliadwy Drafft (Papur) a nododd fethodoleg ar gyfer asesu cynaliadwyedd aneddiadau yn seiliedig ar dri phrif fater:

- Trafndiaeth Gynaliadwy a Hygyrchedd
- Eu hagosrwydd at glystyrau mawr o gyfleusterau (cerdded a beicio).
- Darpariaeth gwasanaethau bws.
- Darpariaeth gwasanaethau rheilffordd.
- Darpariaeth cyfleusterau gwefru trydan.
- Achosrwydd at ganol trefi a dinasoedd.
- Mynediad i'r rhwydwaith traffordd strategol.
- Cyfleoedd Cyflogaeth
- Nifer y bobl sy'n cael eu cyflogi mewn defnyddiau Manwerthu (A1).
- Nifer y bobl sy'n cael eu cyflogi mewn defnyddiau Diwydiannol (B1, B2 a B8).
- Nifer y bobl sy'n cael eu cyflogi mewn defnyddiau C1 (Gwesty).
- Nifer y bobl sy'n cael eu cyflogi mewn defnyddiau D2 (cynulliad a hamdden).

- Argaeledd Cyfleusterau Lleol
- Anghenion dyddiol (Swyddfa Bost, cigyddion, Siopau Groser ac ati).
- Cyfleusterau Cymunedol (Llyfrgell, lleoedd hamdden, caeau chwaraeon, lleoedd addoli ac ati).
- Cyfleusterau Meddygol (Meddygon, deintyddion, fferyllfeydd, ysbytai).
- Cysylltiad Band Eang.

1.11 Cytunwyd ar y Papur hwn i'w ddefnyddio gan y 10 awdurdod cynllunio lleol yn Rhanbarth Prifddinas Caerdydd (CCR). Mae Atodiad 1 y Papur yn nodi matrices sgorio i ddarparu sgôr sy'n ymwneud â pha mor dda y mae unrhyw anheddiad yn bodloni'r prif faterion.

1.12 Er y cytunwyd ar y Papur i'w ddefnyddio gan yr awdurdodau lleol, paratowyd y Papur cyn cyhoeddi Cymru'r Dyfodol. O ganlyniad, nid yw'r Papur yn ystyried polisiau Cymru'r Dyfodol, ac mae hyn yn cael effaith sylweddol ar ei ddefnydd ar gyfer y 2RLDP. Mae'r Strategaeth a Ffeirir ar gyfer y 2RLDP yn seiliedig ar 2 o ardaloedd polisi Cymru'r Dyfodol, sef Polisi 6 sy'n hyrwyddo dull canol tref yn gyntaf ar gyfer datblygiad a Pholisiau 12 a 36 sy'n ceisio canolbwyntio datblygiad yn agos at nodau metro i wneud y mwyaf o fuddion y buddsoddiad i Fetro De-ddwyrain Cymru. Felly, mae'r Strategaeth a Ffeirir yn rhoi mwy o bwyslais ar brif ganolfannau a nodau trafnidiaeth, a dylid adlewyrchu hyn yn y fethodoleg ar gyfer asesu cynaliadwyedd.

1.13 I adlewyrchu hyn, mae'r dadansoddiad aneddiadau yn ystyried lleoliad yr anheddiad o ran ei agosrwydd at 5 Ffactor, sef:

- Prif Aneddiadau.
- Aneddiadau Lleol.
- Gorsafoedd Rheilffordd.
- Gorsafoedd/Cyfnewidfeydd Bysiau.
- Safleoedd Cyflogaeth.

1.14 Mae'r Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy wedi'i lywio gan ddata o gronfa ddata Trafnidiaeth Cymru (TfW) sy'n darparu isochrones teithio cerdded a beicio o'r Prif a'r Aneddiadau Lleol (lleoliad centroid) ac o'r gorsafoedd rheilffordd ar linellau rheilffordd Cwm Rhymni a Cwm Ebwy a'r gorsafoedd bysiau yn Nelson a Choed Duon. Mae'r data isochrone wedi'i rannu'n bellteroedd cerdded yn seiliedig ar bellteroedd cerdded 5, 10, 15 a 20 munud a bellteroedd beicio yn seiliedig ar bellteroedd beicio 5, 10 a 20 munud.

1.15 Aseswyd lleoliadau aneddiadau yn erbyn yr isochrones teithio o ran agosrwydd at y canolfannau, gorsafoedd a safleoedd cyflogaeth ac wedi'u sgorio gan ddefnyddio'r matrices sgorio a nodir yn Nhabl 1. Mae'r matrices yn system sgorio llythrennol a syml sy'n rhoi sgôr uwch am agosrwydd agosach at un o'r Ffactorau, gyda'r sgôr uchaf ar gyfer pob un yn cael ei sgorio ar gyfer yr anheddiad sy'n cynnwys y Ffactor hwnnw. Ychwanegir y sgoriau ar gyfer yr holl 5 ffactor gyda'i gilydd i ddarparu sgôr gyffredinol ar gyfer yr anheddiad, gyda'r aneddiadau sy'n sgorio uchaf yn cynrychioli'r aneddiadau sydd wedi'u lleoli fwyaf cynaliadwy yn y Fwrdeistref Sirol.

Tabl 1: Matrics Sgorio Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy

Pellter	Sgôr
Mewn Anheddiad	12
Pellter Cerdded 5 Munud	10
Pellter Cerdded 10 Munud	9
Pellter Cerdded 15 Munud	8
Pellter Cerdded 20 Munud	7
Pellter Beicio 5 Munud	5
Pellter Beicio 10 Munud	4
Pellter Beicio 20 Munud	3
Llai na 5km	1
Mwy na 5km	0

Asesiad Gwasanaeth/Cyfleuster

1.16 Yn ogystal â'r Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, mae asesiad gwasanaeth hefyd wedi'i gynnal, sy'n nodi'r gwasanaethau a'r cyfleusterau sy'n bresennol yn yr anheddiad. Mae'r asesiad hwn yn darparu gwybodaeth am addasrwydd a photensial anheddiad i ddarparu ar gyfer twf yn y dyfodol, gan nodi lle gellir nodi dyraniadau newydd. Dylid nodi, fodd bynnag, bod y rhestr bosibl o wasanaethau a chyfleusterau o fewn anheddiad yn enfawr ac y byddai asesu presenoldeb pob un ohonynt mewn aneddiadau yn dasg hynod o amserol ac anodd. O ganlyniad, mae'r asesiad yn ystyried ystod benodol o wasanaethau a chyfleusterau a allai effeithio ar y gallu i ddarparu ar gyfer twf. Mae'r rhestr hon wedi'i llywio gan Bapur SEWSPG. Mae'r rhestr o wasanaethau/cyfleusterau yn ystyried presenoldeb a nifer pob un o'r canlynol:

- Unedau manwerthu
- Meddygfeydd
- Fferyllfeydd
- Llyfrgelloedd
- Canolfannau Cymunedol
- Canolfannau Hamdden
- Ysgolion Cynradd
- Ysgolion Uwchradd
- Ysgolion Cyfrwng Cymraeg
- Gorsafoedd Trên
- Gorsafoedd/Cyfnewidfeydd Bysiau

1.17 Mae'r asesiad hwn yn darparu sefyllfa sylfaenol o ran pa gyfleusterau a gwasanaethau sydd ar gael mewn aneddiadau a bydd hwn yn cael ei ddefnyddio i lywio'r broses dewis safle ar gyfer fersiwn Adneuo'r 2RLDP. Dylid nodi nad yw'r asesiad hwn yn ystyried a oes lle i'r gwasanaethau/cyfleusterau ddarparu ar gyfer twf ychwanegol, dim ond nodi eu presenoldeb y mae'n ei wneud. Bydd materion ynghylch capasiti ac a oes angen gwelliannau i ddarparu ar gyfer twf yn cael eu

hystyried pan fydd safleoedd yn cael eu hystyried fel rhan o'r broses o baratoi'r Cynllun Adnau. Ar gyfer y Strategaeth a Ffefrir, mae'r asesiad wedi'i gynnwys yn y dadansoddiad hwn i ddarparu gwybodaeth ychwanegol i gefnogi'r Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy a fydd yn sail i nodi'r hierarchaeth aneddiadau (cyfeiriwch at EB3A: Tablau Dadansoddi Cynaliadwyedd am y data llawn).

Hierarchaeth Aneddiadau

1.18 Mae'r Llawlyfr Cynlluniau Datblygu (Argraffiad 3) yn nodi y dylai Cynllun Datblygu Lleol nodi hierarchaeth aneddiadau fel rhan o'i baratoi. Pwrpas y ddogfen sylfaen dystiolaeth hon yw nodi'r hierarchaeth aneddiadau a'r broses a ddefnyddir i'w sefydlu, ochr yn ochr â Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy a'r asesiad o wasanaethau a chyfleusterau ar gyfer yr aneddiadau yn y Fwrdeistref Sirol.

1.19 Roedd hierarchaeth aneddiadau yn rhan sylfaenol o baratoi Cynllun Datblygu Lleol Mabwysiedig Bwrdeistref Sirol Caerffili hyd at 2021 (LDP Mabwysiedig) ac felly mae wedi bod yn rhan sylfaenol o'r polisi cynllunio ar gyfer y Fwrdeistref Sirol dros y 15 mlynedd diwethaf. Er bod datblygiad sylweddol wedi digwydd ers paratoi'r LDP Mabwysiedig, ar y cyfan, nid yw natur a statws aneddiadau ledled y Fwrdeistref Sirol wedi newid yn sylweddol, ac mae hierarchaeth yr aneddiadau o fewn y Fwrdeistref Sirol yn aros yn fras yr un fath.

1.20 Mae Bwrdeistref Sirol Caerffili yn awdurdod cymoedd, wedi'i gyfyngu gan dopograffeg gyda hanes cyfoethog o ddatblygiad sy'n gysylltiedig â'r chwyldro diwydiannol. O ganlyniad, mae'r Fwrdeistref Sirol yn cynnwys patrwm integredig o drefi a phentrefi bach i ganolig wedi'u halinio'n gyffredinol mewn dull llinellol sy'n adlewyrchu ei chymeriad yn y cymoedd. Nid yw'r Fwrdeistref Sirol yn cynnwys unrhyw drefi mawr, gyda Chaerffili yn dref fwyaf y Fwrdeistref Sirol gyda phoblogaeth ychydig dros 33,000 (Cyfrifiad 2011). O ganlyniad, mae'r aneddiadau o fewn y Fwrdeistref Sirol ar lefel isranbarthol ac mae'r hierarchaeth a ddefnyddir i ystyried yr aneddiadau yn adlewyrchu hyn.

1.21 Mae'r Strategaeth a Ffefrir ar gyfer y 2RLDP yn cynnwys dau brif bileri, sef:

- Ffocws canol tref ar gyfer twf a datblygiad yn y dyfodol yn unol â Pholisi 6 Cymru'r Dyfodol.
- Ffocws metro ar gyfer twf a datblygiad yn y dyfodol yn unol â Pholisïau 12 a 36 Cymru'r Dyfodol.

1.22 Yn flaenorol, mae'r hierarchaeth aneddiadau wedi nodi tair haen o aneddiadau yn seiliedig ar eu swyddogaeth a'u rôl yn y Fwrdeistref Sirol (Prif Ganolfannau, Canolfannau Lleol a Aneddiadau preswyl). Fodd bynnag, ar gyfer y 2RLDP bydd angen i'r hierarchaeth aneddiadau ystyried nid yn unig rôl a swyddogaeth yr aneddiadau, ond hefyd eu cynaliadwyedd ac, o ganlyniad, eu gallu i ddarparu ar gyfer twf yn y dyfodol a dangosydd o ba lefel o dwf y gallant ei ddarparu. Felly, bydd yr aneddiadau yn y Fwrdeistref Sirol yn cael eu graddio yn ôl yr hierarchaeth aneddiadau ganlynol:

Prif Aneddiadau

1.23 Prif Aneddiadau yw'r haen uchaf yn hierarchaeth aneddiadau'r Fwrdeistref Sirol. Mae Prif Aneddiadau yn cael eu nodweddu gan eu cynnig o ystod eang o wasanaethau, cyfleusterau, cyfleoedd cyflogaeth a hygyrchedd trafnidiaeth dda. Mae ganddynt ganolfannau manwerthu sy'n denu o ardal ehangach ac yn cynnig ystod

eang o gyfleoedd cyflogaeth. Elfen allweddol o'u dynodiad yw eu hygyrchedd, yn enwedig gan drafnidiaeth gyhoeddus, sy'n eu gwneud yn gyrchfannau ar gyfer teithiau amblwrpas. Mae Prif Aneidiadau wedi'u halinio'n agos at faint eu haneddiadau priodol gan fod eu maint wedi arwain at ddatblygiad ystod ehangach o gyfleusterau, o'i gymharu ag aneddiadau llai. Rôl y Brif Ganolfan yw fel canolbwynt ar gyfer gwasanaethau a chyfleusterau sy'n cael eu cyrchu o ardal ehangach, gan ddarparu gwasanaethau a chyfleusterau nad ydynt ar gael mewn haenau eraill o aneddiadau yn aml. Bydd gan y Prif Aneidiadau sgoriau lleoliad cynaliadwy uchel, oherwydd presenoldeb manwerthu, cyflogaeth a nodau trafndiaeth gynaliadwy o fewn eu haneddiadau a byddant hefyd yn arddangos lefelau sylweddol o wasanaethau a chyfleusterau sy'n cyfateb i'w safle. Oherwydd eu sgorio uchel, mae Prif Aneidiadau yn gyffredinol y lleoliadau gorau ar gyfer twf a datblygiad newydd, er y gall amgylchiadau lleol gyfyngu ar opsiynau datblygu.

Aneidiadau Lleol

1.24 Aneidiadau Lleol yw'r ail haen yn hierarchaeth aneddiadau'r Fwrdeistref Sirol. Mae Aneidiadau Lleol yn cael eu nodweddu gan yr ystod o wasanaethau a chyfleusterau a chyfleoedd cyflogaeth y maent yn eu cynnig a'u cysylltiadau trafndiaeth gynaliadwy. Mae Aneidiadau Lleol yn cynnig gwasanaethau a chyfleusterau sy'n denu cwsmeriaid o ardal fwy lleol na'r Prif Aneidiadau, er eu bod yn denu o'r tu allan i'w hardaloedd anheddiad eu hunain. Rôl y Ganolfan Leol yw fel canolbwynt eilaidd ar gyfer gwasanaethau a chyfleusterau mwy lleol sy'n cael eu cyrchu a'u hangen yn fwy rheolaidd. Bydd Aneidiadau Lleol unwaith eto'n sgorio'n eithaf uchel o ran y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, oherwydd lefel y cyfleusterau y maent yn eu darparu a'r agosrwydd at nodau trafndiaeth gynaliadwy ac yn arddangos lefelau cymedrol o wasanaethau a chyfleusterau wrth eu hystyried yn erbyn y Prif Aneidiadau. Oherwydd eu sgorio cymharol uchel, mae Aneidiadau Lleol hefyd yn gyffredinol yn lleoliadau gwell ar gyfer twf a datblygiad newydd, er y gall amgylchiadau lleol gyfyngu ar opsiynau datblygu.

Aneidiadau Preswyl

1.25 Aneidiadau Preswyl yw'r drydedd haen yn hierarchaeth aneddiadau'r Fwrdeistref Sirol. Aneidiadau Preswyl yw'r aneddiadau hynny nad ydynt wedi'u nodi fel Prif Aneidiadau neu Aneidiadau Lleol ac a nodweddir gan eu prif swyddogaeth fel cymdogaethau preswyl. Gall Aneidiadau Preswyl gynnwys manwerthu a chyflogaeth leol gyfyngedig, i wasanaethu eu hardal uniongyrchol.

1.26 Oherwydd yr angen i ystyried gallu aneddiadau i ddarparu ar gyfer twf yn y dyfodol, mae Aneidiadau Preswyl wedi'u torri ymhellach i lawr i'r 3 is-grŵp canlynol:

Aneidiadau Preswyl sy'n Addas ar gyfer Darparu Twf

1.27 Dyma'r aneddiadau hynny sydd wedi'u lleoli a'u gwasanaethu'n fwy cynaliadwy yn gyffredinol ac sy'n darparu'r cyfleoedd gorau ar gyfer darparu twf yn y dyfodol yn unol â'r strategaeth. Bydd lefel y twf y gall yr aneddiadau hyn ei ddarparu yn dibynnu ar eu lleoliadau a'u hamgylchiadau penodol.

Aneidiadau Preswyl nad ydynt yn Addas ar gyfer Darparu Twf

1.28 Dyma'r aneddiadau hynny, oherwydd eu lleoliad neu sgôr isel ar gyfer lleoliad cynaliadwy, na fyddent yn addas i ddarparu unrhyw dwf sylweddol yn unol â strategaeth y 2RLDP. Efallai y bydd gan rai o'r aneddiadau hyn le ar gyfer datblygiad ar raddfa fach, tra bod eraill yn anaddas ar gyfer unrhyw fath o ddatblygiad heblaw

datblygiad mewnlenni ar raddfa gyfyngedig. Bydd y cyfraniad cyffredinol y bydd y safleoedd hyn yn ei wneud tuag at gyflawni'r strategaeth yn fach iawn.

Aneddiadau Gwledig

1.29 Er nad ydynt yn haen yn hierarchaeth aneddiadau'r Fwrdeistref Sirol, mae nifer o grwpiau bach, wedi'u cysylltu'n rhydd o adeiladau neu aneddiadau nad ydynt wedi'u cynnwys o fewn ffiniau aneddiadau. Yn gyffredinol, mae'r aneddiadau hyn yn fach iawn ac wedi'u lleoli ymhell o'r ardaloedd adeiledig presennol. Mae eu hynysu, eu maint bach a diffyg gwasanaethau/cyfleusterau yn golygu nad ydynt yn addas ar gyfer unrhyw fath sylweddol o ddatblygiad. O ganlyniad, mae'r aneddiadau hyn wedi'u heithrio o'r Ffin Anheddiad, a fyddai'n rhoi rhagdybiaeth gyffredinol o blaid datblygiad o'i mewn.

2. ARDAL PRIF GYNLLUN BLAENAU'R CYMOEDD

Trosolwg o'r Ardal Prif Gynllun

2.1 Mae Ardal Prif Gynllun Blaenau'r Cymoedd (HoVMA) wedi'i lleoli yng ngogledd y fwrdeistref sirol ac mae'n cynnwys 7 ward, sef:

- Twyn Carno
- Moriah a Phontlloctyn
- Cwm Darran
- Tredegar Newydd
- Aberbargoed a Bargoed
- Gilfach
- Argoed

2.2 Nododd Cyfrifiad 2011 fod y duedd hirdymor o ddirywiad poblogaeth yn y HoVMA wedi stopio ac y gwelwyd cynnydd bach yn y boblogaeth. Roedd y newid hwn yn y duedd yn adlewyrchu nod polisi hirdymor i atal y dirywiad yn y boblogaeth ar gyfer yr ardal hon, elfen fawr yn adfywiad yr ardal yn gyffredinol.

2.3 Mae gan bob un o'r 7 ward yn ardal y Prif Gynllun ardaloedd sylweddol o amddifadedd ac mae hyn yn golygu mai hwn yw un o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru a'r DU.

2.4 Mae'r ardal yn cynnwys clwstwr o aneddiadau mwyngloddio bach ar hyd llinell Afon Rhymni a'i llednant, y Nant Bargoed Rhymni. Mae'r aneddiadau hyn wedi'u gosod o fewn lleoliad dyffryn, gyda ochrau dyffryn serth, agored gyda'r aneddiadau wedi'u lleoli'n gyffredinol ar y tir gwastad ar waelod y dyffryn. Tuag at Ffordd Blaenau'r Cymoedd mae'r topograffi'n ehangu allan gan mai dyma'r pwynt uchaf yn y cymoedd.

Hygyrchedd a Thrafnidiaeth

2.5 O ran hygyrchedd, ac eithrio Argoed, mae'r HoVMA wedi'i leoli ar ben gogleddol Llinell Rheilffordd Cwm Rhymni ac mae'n cynnwys nifer o orsafoedd rheilffordd sy'n gwasanaethu'r ardal, yn ogystal â darparu mynediad uniongyrchol i ganolfannau eraill i'r de, gan gynnwys Ystrad Mynach, Caerffili a Chaerdydd. Yn ogystal, mae nifer o wasanaethau bws lleol a hirbell hefyd yn gwasanaethu'r ardal gan ddarparu cysylltiadau â Merthyr, Tredegar a Brynmawr ar hyd Blaenau'r Cymoedd ac i'r de i Goed Duon a Chaerffili ac ymhellach i Gaerdydd a Chasnewydd. (Mae Atodiad 3 yn nodi'r gwasanaethau rheilffordd a bws sy'n gweithredu fesul anheddiad). Mae'r ardal hefyd wedi'i lleoli ar dair llwybr Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol, Llwybr 46 sy'n darparu cysylltedd ar hyd Ffordd Blaenau'r Cymoedd, a llwybrau 467 a 468 sy'n cysylltu ag aneddiadau i'r de o'r HoVMA. Er bod y HoVMA wedi'i leoli yng ngogledd y Fwrdeistref Sirol, mae'n cael ei wasanaethu'n rhesymol gan drafnidiaeth gynaliadwy.

2.6 Mae gwelliannau Priffyrdd Strategol o amgylch Bargoed wedi darparu hygyrchedd gwell i fysiau a cherbydau eraill i'r HoVMA. Fodd bynnag, mae gan y brif lwybr o Bargoed i Rhymni (A469) fater sylweddol o ran llithriad tir ac mae wedi cael ei gau oherwydd llithriadau tir yn y gorffennol (y mwyaf diweddar yn 2014 pan gafodd y ffordd ei chau am sawl wythnos). Digwyddodd llithriad pellach yn ddiweddar a leihau'r ffordd i lawr i 1 lôn. Mae'n debygol y bydd llithriadau'n parhau yn y dyfodol ac mae'r mater hwn yn codi pryderon sylweddol dros wydnwch mynediad i ben gogleddol y Fwrdeistref Sirol.

Cyflogaeth

2.7 Mae Tabl 2, isod, yn nodi'r 6 prif safle diwydiannol yn y HoVMA, eu hardaloedd a nifer yr unedau ar bob un o'r ystadau a nodwyd yn arolwg tir cyflogaeth 2022 a gynhaliwyd gan y Cyngor. Mae'r chwe safle'n darparu ychydig dros 62 Ha o dir cyflogaeth ac ar hyn o bryd mae tua 180 o unedau. Mae tri o'r safleoedd cyflogaeth wedi'u lleoli yn Rhymni yn agos at Ffordd Blaenau'r Cymoedd (A465), mae 2 wedi'u lleoli yn Aberbargoed yn ne ardal y prif gynllun ac mae 1 safle wedi'i leoli yn Nhredegar Newydd yn fwy canolog yn yr ardal. Mae'r HoVMA yn ardal gyflogaeth sylweddol ac mae ganddo rywfaint o dir ar gael i ehangu a datblygu'r sylfaen gyflogaeth ymhellach.

Enw'r Safle	Lleoliad	Cyfanswm Arwynebedd (Hectarau)	Nifer yr Unedau
Tir yn Nhredegar Newydd	Tredegar Newydd	1.3	19
Blaenau'r Cymoedd	Rhymni	19.5	23
Capital Valley, Rhymni	Rhymni	14.8	22
Maerdy, Rhymni	Rhymni	12.5	6
Angel Lane	Aberbargoed	3.1	24
Bowen	Aberbargoed	11.0	95

Manwerthu

2.8 Y ganolfan fanwerthu fwyaf yn y HoVMA yw Bargoed, sy'n gweithredu fel canolfan fanwerthu a gwasanaeth isranbarthol fach. O Arolwg Manwerthu Blynyddol y Cyngor 2021 mae gan Bargoed gyfanswm o 147 o unedau gyda ychydig dros 35% o'r unedau yn fanwerthu A1, gyda'r lleill yn gymysgedd o A2, A3, Sui Generis a defnyddiau eraill (gan gynnwys swyddfa bost a gwasanaethau deintyddol a ceiropractydd). Fodd bynnag, y mater mwyaf ar gyfer y ganolfan fanwerthu yw'r gyfradd wag uchel (24.5%) sydd wedi'i gwaethygu gan y cyfyngiadau a'r cloeon Covid-19. Er gwaethaf y materion gwag mae gan Bargoed y gyfradd troedfeddi 4ydd uchaf yn y Fwrdeistref Sirol (y tu ôl i Gaerffili, Coed Duon ac Ystrad Mynach), gan ddarparu sylfaen dda ar gyfer adfywio'r ganolfan.

2.9 Mae Bargoed wedi bod yn destun rhaglen adfywio fawr sydd wedi gweld newidiadau eang i wead y ganolfan, gan gynnwys datblygiad archfarchnad fwyd, trosi Capel Bedyddwyr Hanbury i gyfleuster cymunedol aml-ddefnydd a datblygiad unedau manwerthu newydd. Mae Canolfannau Tref Bargoed yn ganolbwynt hanfodol i bobl leol yn y HoVMA ac yn darparu'r siopau, y gwasanaethau a'r cyfleusterau eraill i ddiwallu eu hanghenion. Fodd bynnag, mae'r dref yn wynebu heriau sylweddol, gan gynnwys twf parhaus siopa ar-lein, cystadleuaeth o fanwerthu a hamdden y tu allan i'r ganolfan yn benodol, Merthyr a Glyn Ebwy ac yn fwy cyffredinol yr amodau economaidd ehangach o ganlyniad i'r pandemig. Er na fydd yr heriau hyn yn diflannu, mae yna ystod o ffyrdd y gellir arfogi'r ganolfan dref yn well i sicrhau ei rôl yn y dyfodol ac, yn y cyd-destun hwn, bydd angen i'r cynllun sy'n dod i'r amlwg ddarparu'r fframwaith polisi priodol i Bargoed adfer.

2.10 Yr ail ganolfan fanwerthu fwyaf yw Rhymni, ac mae'r ganolfan hon yn dibynnu'n helaeth ar fasnachwyr lleol. Mae'r ganolfan fanwerthu wedi bod yn crebachu ers amser maith, gyda'r unedau'n cael eu colli i ddefnydd preswyl ar hyd y brif stryd. Mae'r HoVMA wedi dioddef o duedd barhaus o allfudo tan Gyfrifiad 2011, a nododd gynnydd bach yn y boblogaeth ers 2001. Mae'r colled poblogaeth hon yn sicrhau un o'r prif resymau pam mae'r canolfannau manwerthu yn y HoVMA yn crebachu ac er y byddai'n ymddangos bod y duedd o golled poblogaeth wedi stopio, bydd angen i'r cynllun sy'n dod i'r amlwg ddarparu'r fframwaith polisi ar gyfer y ganolfan i adfer.

2.11 Mae gan yr aneddiadau eraill yn y HoVMA elfennau bach o ddefnyddiau manwerthu sy'n darparu ar gyfer defnydd cymdogaeth, yn hytrach na gweithredu fel canolfan fanwerthu sy'n denu pobl o'r tu allan. Nid yw iechyd a bywiogrwydd yr aneddiadau hyn yn cael eu monitro, ac maent yn dibynnu ar eu hardaloedd dal i aros yn hyfyw.

Cymuned, Hamdden a Thwristiaeth

2.12 Mae datblygiadau diweddar yn cynnwys agor cyfleuster gofal iechyd a chymdeithasol newydd yn The Lawns yn Rhymni yn 2013. Mae hyn yn darparu cyfleuster iechyd a lles modern sy'n ategu'r cyfleusterau yn Ysbyty Ystrad Fawr yn Ystrad Mynach. Mae'r cyfleusterau'n cynnwys: 2 feddygfa, practis deintyddol, ystafell optegol a chyfleoedd dydd gwasanaethau cymdeithasol. Yn ogystal, mae'r ganolfan yn gweithredu fel canolfan i staff iechyd a gofal cymdeithasol sy'n gweithio yng Ngogledd y fwrdeistref sirol sy'n darparu gofal i ystod eang o gleientiaid gan gynnwys plant, pobl hŷn, a phobl sy'n derbyn cymorth iechyd meddwl. Mae gan y ganolfan hefyd 12 gwely cleifion mewnlol, 2 ohonynt ar gyfer gofal lliniarol. Mae

presenoldeb y ganolfan yng nghanol Rhymni yn cynnig y potensial i gynyddu'r nifer sy'n ymweld â'r Ganolfan Leol.

2.13 Mae'r ardal yn cynnwys 2 barc gwledig, Parc Cwm Darran a Parc Coe-tir, tra bod Parc Bryn Bach wedi'i leoli ychydig y tu allan i'r Fwrdeistref Sirol ar Ffordd Blaenau'r Cymoedd. Mae Ardal y Prif Gynllun mewn safle canolog ar gyfer Parc Rhanbarthol y Cymoedd gyda'r potensial i wneud y mwyaf o'r buddion sy'n deillio ohono.

2.14 Mae'r ardal yn elwa o ddau ganolfan hamdden – Tredegar Newydd a Heolddu – mae'r ddau yn cynnig ystod o gyfleusterau gan gynnwys ystafelloedd ffitrwydd ac ystafelloeddawns. Mae gan Heolddu hefyd bwl nofio 25m 5-lôn.

2.15 Mae gan ardal y HoVMA hanes cyfoethog, yn dyddio'n ôl i'r oes efydd, yr olion Rhufeinig ar Gomin Gelligaer a llawer o olion o'r chwyldro diwydiannol a'i gysylltiad â'r diwydiannau glo a haearn. Mae Butetown (Cymraeg 'Drenwydd') yn anheddiad 'model' o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg, yn dyddio o tua 1835 ac mae'n cynnwys 44 o adeiladau rhestredig. Mae olion Rhufeinig a chynhanesyddol i'w cael ar Gomin Gelligaer - tirwedd hanesyddol dynodedig.

Materion Allweddol a Chyfleoedd

- Bydd llwyddiant hirdymor y HoVMA yn dibynnu'n fawr ar ansawdd ac effeithlonrwydd ei rwydweithiau trafndiaeth, y system drafndiaeth gyhoeddus a'r seilwaith traffordd strategol. Er bod gwelliannau sylweddol wedi'u gwneud, mae mwy o le i wella'r rhwydwaith presennol i gynyddu symudedd cymdeithasol ac economaidd o ran y seilwaith rheilffyrdd a'r seilwaith traffordd strategol.
- Mae angen denu siopau a busnesau masnachol newydd i leoli yn Nhref Brif Bargoed.
- Mae mynediad i Ystad Ddiwydiannol Blaenau'r Cymoedd yn dibynnu'n fawr ar y car ac mae angen ceisio cyfleoedd i fynd i'r afael â hyn.
- Mae angen mynd i'r afael â'r amllder trenau ar ddydd Sul ac yn y nosweithiau i ddarparu gwasanaeth sy'n ategu datblygiad cyflogaeth presennol a'r dyfodol.
- Mae angen gwelliannau i'r A469 i ddarparu gwydnwch i'r cysylltiad ffordd hanfodol hwn i Rymni a'r A465 Blaenau'r Cymoedd sy'n bwysig yn strategol.
- Mae'r ardal eisoes yn gwneud cyfraniad sylweddol i Barc Rhanbarthol y Cymoedd ac mae angen ceisio cyfleoedd i wneud y mwyaf o'r buddion hyn.
- Mae cyfran sylweddol o'r stoc tai yn yr ardal naill ai'n dai rhent y Cyngor neu'n dai teras o'r 19eg ganrif ac mae datblygiad tai newydd i ehangu'r ystod a'r dewis o dai yn yr ardal hon yn hanfodol i adfywio'r ardal.
- Mae'r HoVMA mewn sefyllfa dda i fanteisio ar gynigion i ddatblygu gwregys ynni ar hyd Blaenau'r Cymoedd, er bod angen ystyried cyfleoedd ar gyfer datblygu cynlluniau cynhyrchu ynni adnewyddadwy yn ofalus yn erbyn ystyriaethau amgylcheddol.
- Mae ardal y HoVMA yn dioddef o werthoedd tir isel sy'n effeithio'n andwyol ar hyfywedd posibl cynlluniau datblygu. Gallai hyn ei gwneud yn anodd i'r Cyngor ddangos hyfywedd a chyflawniad unrhyw safleoedd y gallai fod am eu dyrannu yn y cynllun. O ganlyniad, er bod lle ar gyfer datblygiad yn Bargoed,

gall materion hyfywedd gyfyngu'n ddifrifol ar faint y datblygiad y gellir ei nodi yn y cynllun.

Hierarchaeth Aneddiadau

Prif Ganolfan - Bargoed

2.16 Yr anheddiad mwyaf yn y HoVMA yw Bargoed gyda phoblogaeth (gan gynnwys maestref Gilfach) o tua 8,300. Dyma'r ganolfan fanwerthu fwyaf yn ardal y Prif Gynllun sy'n cynnwys cymysgedd o ddefnyddiau sy'n cynnwys dros 50 o unedau manwerthu A1, nifer o unedau masnachol A2, allfeydd bwyd A3 a defnyddiau cysylltiedig eraill. Mae'r ganolfan yn denu o ardal gefn sy'n ymestyn ar draws ardal y Prif Gynllun ac mae hyn wedi'i wella gan ddarpariaeth archfarchnad fwyd. Mae canol y dref wedi bod yn destun gwaith adfywio mawr yn y blynyddoedd diwethaf ac er bod hyn wedi gwneud gwelliannau sylweddol i'r ganolfan, mae cyfradd wag uchel o hyd y bydd angen i'r 2RLDP fynd i'r afael â hi.

2.17 Mae Bargoed yn ganolfan drafnidiaeth ar gyfer yr ardal, gyda gorsaf reilffordd a chyfnewidfa fysiau sy'n darparu ar gyfer trosglwyddo dulliau o bellter hir i drafnidiaeth gynaliadwy mwy lleol. Mae Bargoed hefyd wedi'i gysylltu'n dda trwy lwybrau teithio llesol, gyda chysylltiadau â'r rhwydwaith beicio cenedlaethol, h.y. Llwybr 467 (Tredegar-Coed Duon); Llwybr 468 (Pengam i Rhymni) a Llwybr 46 (Blaenau'r Cymoedd), yn ogystal â rhwydwaith o lwybrau sy'n darparu hygyrchedd i wasanaethau a chyfleoedd cyflogaeth yn Aberbargoed.

2.18 Mae Bargoed yn sgorio 44 o ran y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, ac mae'n cynnwys yr holl wasanaethau a chyfleusterau a ystyrir yn yr asesiad gwasanaethau a chyfleusterau. O ystyried nifer sylweddol yr unedau manwerthu yn y ganolfan, a'r ystod eang o ddefnyddiau sy'n eu meddiannu, mae Bargoed yn fwy na bodloni ei ddynodiad fel Prif Ganolfan. Yn unol â Chymru'r Dyfodol dylid targedu twf yn y dyfodol tuag at y trefi a'r dinasoedd mawr ac, fel Prif Ganolfan mae Bargoed yn addas i ddarparu ar gyfer twf yn y dyfodol. Ffactor allweddol a fydd yn dylanwadu ar dwf yma fydd hyfywedd datblygu, sy'n fater sylweddol ar gyfer yr holl HoVMA.

Canolfan Leol - Rhymni

2.19 Fel y dref fwyaf gogleddol yn y Fwrdeistref Sirol gyda chlosrwydd at yr A465, mae gan Rhymni rôl bwysig o fewn Cwm Rhymni Uchaf. Dyma'r ail dref fwyaf gyda phoblogaeth o tua 6,900 o bobl yn Cyfrifiad 2011 (Moriah ynghyd â Thwyn Carno). Mae swyddogaeth fanwerthu'r dref yn cael ei nodweddu gan fasnachwyr annibynnol lleol ac mae'r ganolfan wedi bod dan bwysau ers cyfnod sylweddol o amser.

2.20 Rhymni yw'r orsaf fwyaf gogleddol ar Linell Cwm Rhymni ac mae gwelliannau Metro i'r orsaf a'r llinell yn golygu y bydd Rhymni o fewn 45 munud o amser teithio i Gaerdydd pan fydd y trenau Metro newydd yn cael eu rhoi ar waith yn 2023. Mae Rhymni hefyd wedi'i leoli'n agos at yr A465 Blaenau'r Cymoedd, gyda mynediad uniongyrchol ar y ffordd i orllewin Cymru, y Canolbarth a thu hwnt.

2.21 Mae gan Rhymni hefyd swyddogaeth gyflogaeth bwysig, gyda'r dref yn darparu ardal fawr o dir cyflogaeth ar draws tri safle cyflogaeth a ddyrannwyd. Mae datblygu tir cyflogaeth gwag yn elfen fawr yn adfywio Rhymni ac Ardal y Prif Gynllun.

2.22 Er bod nifer o ddatblygiadau hunanadeiladu wedi bod yn y dref, mae Rhymni yn cael ei nodweddu gan lefelau uchel o dai sector cyhoeddus. Mae datblygiad tai

newydd, i gynyddu'r ystod a'r dewis o dai, yn hanfodol i adfywio'r dref ac i gefnogi datblygiad busnesau newydd sydd hefyd yn ofynnol.

2.23 Rhymni yw'r anheddiad HoVMA sy'n sgorio uchaf yn y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, er ei fod yn cysylltu mwy â Blaenau'r Cymoedd nag i'r de i'r Fwrdeistref Sirol. Mae ganddo orsaf reilffordd a nifer o wasanaethau bws sy'n darparu cysylltiadau ar hyd Blaenau'r Cymoedd yn ogystal â'r de trwy'r Fwrdeistref Sirol. Mae Rhymni yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol a fyddai'n cynorthwyo gydag adfywio'r ardal, gan ddarparu dewis eang o dai a chyfleoedd cyflogaeth newydd.

Aneddiadau Preswyl sy'n Addas ar gyfer Darparu Twf - Aberbargoed, Gilfach, Tredegar Newydd, Pontlottyn

Aberbargoed

2.24 Swyddogaeth Aberbargoed yw fel lleoliad cyflogaeth a phreswyl, gyda nifer o fusnesau wedi'u lleoli ar ystadau diwydiannol i'r de o'r anheddiad. Ers symud y tomenni sbwriel, creu Llwyfandir Aberbargoed a datblygu Angel Way, mae gan y dref berthynas well â Thref Brif Bargoed.

2.25 Mae'r ardal wedi bod yn destun adeiladu tai yn ddiweddar, gan brofi bod datblygiad sector preifat yn y lleoliad hwn yn hyfyw ac yn arbennig o alw. Mae Llwyfandir Aberbargoed yn darparu'r cyfle i ddarparu datblygiad defnydd cymysg a all gynorthwyo i adfywio'r dref.

2.26 Sgoriodd Aberbargoed 24 yn y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy. Er nad yw hon yn ganolfan lefel uchel, mae'n elwa o'i chlosrwydd at Fwrdeistref Sirol Bargoed a'r cyfleusterau y mae'n eu darparu fel Prif Ganolfan. O ganlyniad, mae Aberbargoed yn briodol i ddarparu ar gyfer twf yn y dyfodol, yn enwedig fel estyniad i'r datblygiad preswyl sydd wedi digwydd dros y blynyddoedd blaenorol.

Gilfach

2.27 Mae Gilfach yn ardal breswyl fach yn union i'r de o Bargoed, sydd wedi cydgrynhoi gyda'r Brif Ganolfan. Mae ganddo nifer fach o siopau lleol ond mae'n israddol i rôl Bargoed. Mae Gilfach yn sgorio 21 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy ac yn adlewyrchu ei pherthynas â'r Brif Ganolfan Bargoed. Mae Gilfach yn briodol i ddarparu rhywfaint o dwf yn y dyfodol o ystyried ei chlosrwydd a'i chysylltiadau agos â Bargoed.

Tredegar Newydd

2.28 Mae Tredegar Newydd, a'i aneddiadau lloeren Tirphil, Brithdir, Elliotstown a Phillipstown, yn anheddiad preswyl yn bennaf sy'n cynnwys yn bennaf dai teras dyffryn o fewn lleoliad dyffryn serth. Mae Tredegar Newydd wedi bod yn destun adfywiad sylweddol a ddarparodd gyfleusterau cymunedol, cyflogaeth a thwristiaeth a gwelliannau i'r rhwydwaith traffyrdd gan gynyddu hygyrchedd.

2.29 Sgoriodd Tredegar Newydd 20 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, er bod hyn yn adlewyrchu bod yr asesiad wedi'i wneud yn benodol ar Dredegar Newydd ei hun. Os yw'r asesiad yn cynnwys yr aneddiadau lloeren mae'r sgôr hon yn cynyddu'n sylweddol oherwydd presenoldeb darpariaeth cyflogaeth a gorsaf reilffordd wedi'u lleoli ynddynt. Mae cwmpas cyfyngedig ar gyfer datblygiad preswyl newydd yn yr ardal, er y dylid gwneud y mwyaf o unrhyw gyfleoedd i arallgyfeirio'r cynnig tai yn yr ardal hon.

Pontlloctyn

2.30 Er ei fod yn agos at Rhymni, mae Pontlloctyn yn cadw ei hunaniaeth ei hun gyda nifer o unedau manwerthu yn y ganolfan gymdogaeth ac orsaf drenau. Mae'n cynnwys yn bennaf dai teras, er bod tai gweithredol mwy wedi'u datblygu i'r gogledd o'r pentref. Mae'r pentref wedi'i gyfyngu gan yr A469 ond mae ganddo rywffaint o botensial datblygu ar ochr orllewinol y bryn.

2.31 Sgoriodd Pontlloctyn 24 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gan adlewyrchu ei leoliad ar linell rheilffordd Cwm Rhymni a'i chlosrwydd at Rhymni. Mae Pontlloctyn yn ddigon agos at Rhymni i elwa o'r gwasanaethau a'r cyfleusterau y mae'r ganolfan leol yn eu darparu. O ganlyniad, mae Pontlloctyn yn addas ar gyfer datblygiad yn y dyfodol, er y gall cyfleoedd ar gyfer datblygiad o'r fath fod yn gyfyngedig yn sylweddol oherwydd y cyfyngiadau. Bydd datblygiad preswyl, unwaith eto, yn cynorthwyo i ehangu'r ystod a'r dewis o dai yn yr ardal hon.

Aneddiadau Preswyl nad ydynt yn Addas ar gyfer Darparu Twf - Abertysswg, Argoed, Butetown, Deri, Fochriw, Markham, Princetown/Lechryd

Abertysswg

2.32 Mae Abertysswg yn anheddiad preswyl llinellol i'r de-ddwyrain o Rymni sy'n cynnwys yn bennaf dai teras. Mae perthynas glir rhwng Rhymni ac Abertysswg, gyda Rhymni yn darparu nifer o wasanaethau ar gyfer yr ardal.

2.33 Sgoriodd Abertysswg 18 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy ac mae hyn yn adlewyrchu ei safle mwy unig ac yn cysylltu â chanolfan leol Rhymni. Oherwydd hyn, dim ond ar gyfer twf ar raddfa fach iawn y mae Abertysswg yn addas lle mae cyfleoedd yn codi ar gyfer datblygiad preswyl i arallgyfeirio'r stoc tai, yn enwedig ar gyfer Rhymni.

Argoed

2.34 Mae Argoed yn anheddiad preswyl llinellol unig wedi'i leoli i'r dwyrain o'r A4048, i'r gogledd o Goed Duon ar ben deheuol y HoVMA. Mae Argoed yn ganolfan breswyl yn bennaf sy'n gwasanaethu'r ardal ehangach.

2.35 Sgoriodd Argoed 12 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gan adlewyrchu ei leoliad unig. O ystyried ei leoliad unig a'i sgôr isel nid yw Argoed yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol heblaw am ddatblygiad mewnlenni ar raddfa fach.

Butetown

2.36 Mae Butetown yn ardal fach wedi'i lleoli i'r gogledd/orllewin o Rymni sy'n ffurfio rhan o ardal ehangach Rhymni. Mae ganddo ardal gadwraeth sy'n cynnwys tair rhes o dai teras rhestredig, sy'n golygu bod gan Butetown rywffaint o botensial twristiaeth. Er na fyddai twf yn y dyfodol yn Butetown yn addas, mae ei leoliad fel rhan o anheddiad ehangach Rhymni yn golygu y gallai elwa o ddatblygiad yn y Ganolfan Leol.

Deri

2.37 Mae pentref Deri yn ardal breswyl yn bennaf wedi'i lleoli yn Nyffryn Darren. Mae'r anheddiad wedi'i ynysu oherwydd ei dopograffi serth a chysylltiadau ffordd gwael i dref fawr agosaf Bargoed. Mae hyn yn cael ei adlewyrchu gan ei sgôr

cymharol isel ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy. Bu datblygiad preswyl hunanadeiladu cyfyngedig yn y pentref, sydd wedi cynyddu'r cymysgedd o fathau o anheddau yn yr ardal. O ystyried ei leoliad unig ni fyddai Deri yn briodol ar gyfer twf yn y dyfodol, heblaw am ddatblygiad mewnlenni ar raddfa fach.

Fochriw

2.38 Mae Fochriw wedi'i leoli ar ben gogleddol Dyffryn Darren. Mae Fochriw yn anheddiad anghysbell gyda chysylltiadau gwael ag unrhyw aneddiadau eraill yn y Fwrdeistref Sirol. Fodd bynnag, oherwydd ei agosrwydd at Ferthyr Tudful mae ganddo berthynas gryfach ag ardaloedd y tu allan i'r Fwrdeistref Sirol. Mae Fochriw yn cael sgôr isel o 12 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy ac mae ganddo ychydig iawn o wasanaethau a chyfleusterau. O ganlyniad, er nad yw topograffi'r anheddiad yn cyfyngu ar ddatblygiad posibl, mae ei leoliad yn golygu nad yw'n addas ar gyfer twf yn y dyfodol heblaw am ddatblygiad mewnlenni cyfyngedig. Mae'r berthynas rhwng Fochriw a Pharc Cwm Darran yn golygu y gallai ehangu ei rôl dwristiaeth.

Markham

2.39 Mae Markham yn anheddiad preswyl unig wedi'i leoli ar y llwyfandir uchel rhwng Aberbargoed yn y gorllewin ac Oakdale/Penyfan i'r gorllewin. Swyddogaeth Markham yw fel canolfan breswyl sy'n gwasanaethu'r ardal ehangach. Mae gan Markham feddygfa, cymuned ac ysgol gynradd, ond mae'n cael ei wasanaethu'n wael gan drafnidiaeth gynaliadwy.

2.40 Sgoriodd Markham 16 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gyda'i holl bwyntiau'n dod o hygyrchedd ar feic. O ystyried ei leoliad unig a diffyg trafndiaeth gynaliadwy, nid yw Markham yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol heblaw am ddatblygiad mewnlenni ar raddfa fach.

2.41 Mae cynigion ar gyfer cynllun ynni adnewyddadwy ar gyfer Markham na fyddai'n dod o dan yr asesiad hwn a allai symud ymlaen os yw'r cynigion yn dderbyniol yn gyffredinol.

Princetown / Llechryd

2.42 Mae pentrefi bach Llechryd a Phincetown, i'r gogledd o Rymni ar yr A465, yn gweithredu fel aneddiadau preswyl sy'n cynnig ystod o wahanol fathau o dai. Mae Llechryd yn cynnig rhywfaint o botensial ar gyfer tai ychwanegol oherwydd ei leoliad llwyfandir gwastad. Oherwydd ei leoliad i'r gogledd o'r A465 a'r ffaith bod y pentref wedi'i rannu rhwng Blaenau Gwent a Bwrdeistref Sirol Caerffili, nid yw Princetown wedi'i gysylltu â Rhymni ac mae'n ymwneud mwy â'r anheddiad yn Nhredegar nag â Rhymni ac o ganlyniad nid yw'n addas i ddarparu ar gyfer twf yn y dyfodol heblaw am ddatblygiad mewnlenni ar raddfa fach.

3. Ardal Uwchgynllun Coed Duon Fwy

Trosolwg o'r Ardal Prif Gynllun

3.1 Mae Ardal Prif Gynllun Canol y Cymoedd (GBMA) wedi'i lleoli yng nghanol y Fwrdeistref Sirol ac mae'n cynnwys 6 ward, sef:

- Coed Duon

- Cefn Fforest a Pengam
- Crymlyn
- Maesycwmmmer
- Penmaen
- Pontllanfraith

3.2 Yn 2011 roedd gan y GBMA boblogaeth o 23,500 o fewn aneddiadau wedi'u gosod mewn patrwm dyffrynnoedd nodweddiadol o ddatblygiadau llinellol cysylltiedig a chysylltiedig. Mae'r GBMA yn cynnwys rhai ardaloedd lle mae amddifadedd yn uchel, er bod yr ardaloedd hyn wedi'u lleoli o fewn aneddiadau ac wedi'u gwasgaru ar draws y GBMA.

3.3 Mae ardal y Prif Gynllun yn cynnwys prif ganolfan gyflogaeth y Fwrdeistref Sirol sef Ystadau Diwydiannol Oakdale a Penyfan, ac mae canolfan fanwerthu Coed Duon yn ei chalon. Er bod y GBMA yng nghanol y Fwrdeistref Sirol, nid oes ganddo unrhyw orsafoedd rheilffordd ar linellau rheilffordd Cwm Rhymni na Chwm Ebwy ac o ganlyniad mae trafndiaeth gyhoeddus yn y GBMA yn seiliedig ar fysiau. Mae gan y GBMA anheddiad prif yn Coed Duon, ond nid oes ganddo ganolfan leol, er bod Trecelyn yn gweithredu fel ei ganolfan leol er ei fod ychydig y tu allan i ardal y Prif Gynllun.

Hygyrchedd a Thrafnidiaeth

3.4 Nid yw'r GBMA yn cynnwys unrhyw orsafoedd rheilffordd, mae'r gorsafoedd agosaf yn Nhrecelyn ar linell Cwm Ebwy a Pengam a Hengoed ar linell Cwm Rhymni wedi'u lleoli ychydig y tu allan i ffin y GBMA. Mae wedi bod yn uchelgais hirsefydlog gan y Cyngor i gael gorsaf reilffordd yng Nghrymlyn a byddai hyn yn darparu mynediad uniongyrchol i linell reilffordd Cwm Ebwy ar gyfer y GBMA. Mae ardal y GBMA yn cael ei gwasanaethu'n dda gan wasanaethau bws gyda nifer fawr o wasanaethau lleol a hirbell sy'n darparu cysylltiadau i bob rhan o'r Fwrdeistref Sirol ac i gyrchfannau allanol gan gynnwys Merthyr, Tredegar a Brynmawr ar hyd Blaenau'r Cymoedd, Pont-y-pŵl a Chwibrân i'r dwyrain, Pontypridd i'r gorllewin a Chaerdydd a Chasnewydd i'r de. Mae gan y GBMA hefyd rwydwaith da o lwybrau teithio llesol sy'n cynnwys Llwybrau Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol 47 (Llwybr y Tri Pharc), 466 a 467. Mae hefyd yn cynnwys rhwydwaith da o lwybrau lleol sy'n darparu hygyrchedd ar draws y GBMA.

3.5 Mae'r rhwydwaith traffyrdd strategol yn cynnwys Ffordd Canol y Cymoedd A472 sy'n darparu cysylltedd dwyreiniol-gorllewinol trwy'r Fwrdeistref Sirol, yr A4048 sy'n darparu mynediad i'r gogledd a'r A467 sy'n darparu mynediad trwy Dredegar ar ochr ddwyreiniol yr ardal. Mae'r A472 yn gyswllt hanfodol yn y rhwydwaith traffyrdd ac mae Maesycwmmmer wedi cael ei nodi ers amser maith fel pwynt tagfeydd ar y llwybr pwysig hwn. Fel y brif ffordd gyswllt canol y dyffryn dwyreiniol-gorllewinol mae'n gyswllt pwysig ac mae Trafnidiaeth Cymru ar hyn o bryd yn ystyried cynigion ar gyfer cyswllt trafndiaeth gyflym ar hyd y llwybr hwn fel rhan o gynigion metro'r dyfodol.

Cyflogaeth

3.6 Mae'r LDP Mabwysiedig yn nodi 13 safle cyflogaeth o fewn y GBMA, ac mae'r rhain yn darparu tua 220 ha o dir cyflogaeth, ac mae'r rhain wedi'u nodi yn Nhabl 3.

Gweithgynhyrchu yw'r prif sector cyflogaeth yn y Fwrdeistref Sirol ac mae'r GBMA yn cynnwys swm sylweddol o ddiwydiant gweithgynhyrchu yn ogystal â busnesau yn y sectorau cyfanwerthu/manwerthu, addysg, gweinyddiaeth gyhoeddus ac iechyd dynol. Fel y cyfryw mae'r GBMA yn ardal gyflogaeth fawr yn y Fwrdeistref Sirol.

Enw'r Safle	Lleoliad	Cyfanswm Arwynebedd (hectarau)	Cyfanswm Nifer yr Unedau
Parc Busnes Oakdale - Llwyfandir 1	Oakdale	30.2	1
Parc Busnes Oakdale - Llwyfandir 2	Oakdale	20	14
Parc Busnes Oakdale - Llwyfandir 4 – Foxes Lane	Oakdale	4.3	19
Penyfan	Croespenmaen	73	88
Parc Hawtin	Gellihaf	43.1	10
Ffordd Newbridge	Pontllanfraith	12.8	33
Ffordd Tram	Pontllanfraith	2.5	8
Switchgear (Parc Busnes Coed Duon)	Pontllanfraith	10.1	7
Ystad Ddiwydiannol Penmaen	Penmaen	6	72
Woodfieldside, Pontllanfraith	Pontllanfraith	1.9	25
Croespenmaen	Croespenmaen	6.5	2
Britannia	Pengam	2.9	63
St. David's	Pengam	5.2	48

Manwerthu

3.7 Coed Duon yw'r brif ganolfan fanwerthu yn y GBMA a'r ail fwyaf yn y Fwrdeistref Sirol, gan ei bod ychydig yn llai na chanol tref Caerffili. Mae'n gweithredu fel canolfan fanwerthu a gwasanaeth isranbarthol. Nododd Arolwg Manwerthu Blynyddol 2021 fod gan Coed Duon gyfanswm o 212 o unedau gyda ychydig dros 43% o'r unedau yn fanwerthu A1, gyda'r lleill yn gymysgedd o A2, A3, Sui Generis a defnyddiau eraill (gan gynnwys swyddfa bost a deintyddion, optegwyr a fferyllfeydd). Mae'r ganolfan yn cynnwys ystod o weithredwyr lleol a rhanbarthol/cenedlaethol ac mae presenoldeb y gweithredwyr lleol wedi sicrhau bod y ganolfan wedi aros yn gymharol gystadleuol yn ystod y cyfyngiadau cysylltiedig â covid. Mae'r economi nos yn cael ei chryfhau gan bresenoldeb Sefydliad Glowyr Coed Duon a'r Sinema Maxime; fodd bynnag, gellid arallgyfeirio hyn ymhellach i wella'r cynnig cyffredinol o ganol y dref.

3.8 Mae'r GBMA hefyd yn cynnwys nifer o ganolfannau cymdogaeth llawer llai (Cefn Fforest, Crymlyn, Maesycwmmwr ac Oakdale) sy'n darparu manwerthu cyfleus ar gyfer eu hardaloedd lleol.

Cymuned, Hamdden a Thwristiaeth

3.9 Mae'r GBMA yn cynnwys 6 meddygfa, 5 canolfan gymunedol, 3 ysgol uwchradd (1 yn Gymraeg) 2 ganolfan hamdden ym Mhontllanfraith a Cefn Fforest ac ystod o barciau cyhoeddus a meysydd hamdden. Fel y cyfryw mae'r GBMA wedi'i wasanaethu'n dda ac yn addas ar gyfer twf priodol, er y gallai datblygiad ofyn am wella'r ddarpariaeth bresennol.

3.10 Heblaw am ganol tref Coed Duon, mae'r GBMA yn cynnwys rhai cyfleusterau twristiaeth allweddol sy'n cyfrannu at y cynnig twristiaeth cyffredinol. Mae'r cyfleusterau hyn yn cynnwys Melin Gelligroes, Cwrs Golff Bryn Meadows, Gwesty Maes Manor (gwesty gwledig o'r oes Sioraidd wedi'i osod mewn gerddi tirluniedig) a'r Sefydliad Glowyr Coed Duon wedi'i adnewyddu (wedi'i ddsbarthu fel Canolfan Celfyddydau Perfformio Ranbarthol gan Gyngor Celfyddydau Cymru). Yn ogystal â chyfleusterau ffurfiol mae Coed Duon yn cynnal gwyliau haf a Nadolig sy'n denu nifer sylweddol o bobl i ganol y dref. Fodd bynnag, mae angen llety twristiaeth pellach i hwyluso twf twristiaeth ac annog arhosiadau hirach ledled y Fwrdeistref Sirol.

Cyfleoedd a Materion Allweddol

- Mae angen i ganolfan fanwerthu Coed Duon ehangu ac arallgyfeirio i gyflwyno busnes newydd a nifer y bobl sy'n ymweld ac i annog defnyddiau a fyddai'n ehangu'r economi nos.
- Gan nad yw Coed Duon ar linell reilffordd mae angen cysylltedd gwell dwyreiniol-gorllewinol a gogledd-de gwasanaethau bws i ddarparu mynediad priodol i ganol y dref a'r ganolfan gyflogaeth yn Oakdale o linellau rheilffordd Cwm Ebwy a Cwm Rhymni ac o bellach i ffwrdd.
- Bydd y rhaglen Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu (a elwid gynt yn rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif) yn gofyn am safleoedd newydd ac ailddatblygu safleoedd presennol.
- Dylid mynd ar drywydd datblygiad pellach o'r cynnig twristiaeth, gan gynnwys llety i ymwelwyr, i gryfhau'r economi dwristiaeth.
- Er bod sylfaen gyflogaeth gref yn yr ardal, mae'n debygol y bydd y tir cyflogaeth sydd ar gael ar hyn o bryd yn y GBMA yn cael ei ddatblygu yn rhan gynnar y cyfnod cynllunio ac mae angen nodi safleoedd ychwanegol i'w rhyddhau.
- Mae cyflogaeth bresennol yn dibynnu'n helaeth ar y sector gweithgynhyrchu ac mae angen datblygiad cyflogaeth newydd i arallgyfeirio'r sylfaen gyflogaeth.
- Byddai darparu tai newydd yn cynorthwyo i arallgyfeirio'r stoc tai presennol i ddarparu ar gyfer prynwyr tai newydd a gweithwyr proffesiynol ifanc.

Hierarchaeth Aneddiadau

Prif Ganolfan - Coed Duon

3.11 Mae'r dref yn gweithredu fel canolfan isranbarthol y mae ei sffêr dylanwad yn rhedeg ar draws ardal canol y cymoedd. Mae gan y dref gysylltiadau trafnidiaeth da trwy'r nifer o wasanaethau bws sy'n gweithredu allan o'r orsaf fysiau. Mae

gweithredu Ffordd Fenter Sirhywi wedi gwella hygyrchedd i'r dref ac i'r brif ganolfan gyflogaeth yn Oakdale/Penyfan.

3.12 Sgoriodd Coed Duon yn uchel ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gyda 38, gan adlewyrchu ei statws fel prif ganolfan, gydag ystod o gyfleusterau o fewn y ganolfan ei hun neu'n agos ati. Mae Cymru'r Dyfodol yn ceisio cyfeirio datblygiad yn y dyfodol tuag at y dinasoedd a'r trefi mawr, ac fel Prif Ganolfan, Coed Duon yw un o'r aneddiadau y dylid targedu twf iddynt.

3.13 Mae Coed Duon wedi'i leoli'n ganolog yn y fwrdeistref sirol ac wedi tyfu'n organig gan ymuno ag aneddiadau eraill ar ei hymylon (Pontllanfraith i'r de, Pengam a Fleu-de-Lis i'r gorllewin, Cwmgelli i'r gogledd a Penmaen ac Oakdale i'r dwyrain. O ganlyniad, mae ychydig iawn o le o fewn Coed Duon ei hun ar gyfer twf yn y dyfodol. O ganlyniad, er bod twf yn y dyfodol yn dderbyniol ar gyfer datblygiad Coed Duon mae'n debygol o gael ei leoli tuag at gyrion yr aneddiadau cyfagos gan fod ychydig iawn o dir datblygu o fewn yr ardal drefol ei hun. Gallai datblygiad ar raddfa fawr ar ymyl yr ardal adeiledig arwain at erydiad sylweddol i'r lleiniau gwyrdd presennol o amgylch yr aneddiadau, gan arwain at gydgrynhoi, ac effaith, na allai fod yn dderbyniol o ran cynllunio.

Aneddiadau Preswyl sy'n Addas ar gyfer Darparu Twf – Cefn Fforest, Croespenmaen, Crymlyn, Fleur-de-Lis, Maesycwmmmer, Oakdale, Pengam, Pontllanfraith

Cefn Fforest

3.14 Mae Cefn Fforest, ynghyd â Fleur-de-Lis a Pengam, yn aneddiadau preswyl sydd wedi cydgrynhoi dros amser i ffurfio rhan o ardal 'fwyaf Coed Duon'. Prif rôl Cefn Fforest yw fel tref dormiwn preswyl ar gyfer yr ardal ehangach, gan ddarparu rhai gwasanaethau a chanolfan fanwerthu cymdogaeth fach gyda nifer fach o siopau sy'n darparu ar gyfer anghenion cyfleustra lleol. Mae Cefn Fforest hefyd yn cynnwys un o ddwy ganolfan hamdden yn ardal y prif gynllun.

3.15 Sgoriodd Cefn Fforest yn isel ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gyda 16, gan adlewyrchu ei ddibyniaeth a'i pherthynas â'r Brif Ganolfan Coed Duon. Er gwaethaf ei sgôr isel mae cyfleusterau a gwasanaethau Coed Duon o fewn pellter rhesymol ac felly mae gan Cefn Fforest y potensial i ddarparu rhywfaint o dwf yn y dyfodol.

Croespenmaen

3.16 Mae Croespenmaen yn anheddiad bach sy'n ffinio ag ochr ddwyreiniol Oakdale. Mae ganddo 2 brif swyddogaeth, yn gyntaf fel canolfan gyflogaeth sy'n cynnwys tir cyflogaeth sy'n ategu'r ddarpariaeth cyflogaeth yn Oakdale, ac yn ail fel anheddiad preswyl sy'n gwasanaethu'r ardal ehangach.

3.17 Sgoriodd Croespenmaen yn eithaf da ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gan sgorio 22, sgôr gymharol uchel o ystyried ei safle fel anheddiad preswyl. Bydd y potensial ar gyfer twf yn y dyfodol yn Croespenmaen yn adlewyrchu'r potensial yn Oakdale sydd wedi gweld twf cyflogaeth a thai yn ddiweddar. Fel rhan o ardal ehangach Oakdale, mae Croespenmaen yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol lle gellir nodi safleoedd priodol.

Crymlyn

3.18 Mae Crymlyn yn gwasanaethu fel maestref breswyl i Drecelyn i'r de, ac yn elwa o'i chanolfan gymdogaeth fach ei hun. Mae'r safle Glofa Navigation gynt wedi'i leoli yng nghanol y pentref ac yn cynnwys cymhleth o Adeiladau Rhestredig trawiadol sy'n gallu cael eu hailddatblygu i'w defnyddio'n fuddiol, er y byddai angen mynd i'r afael â materion risg llifogydd.

3.19 Yn rhinwedd ei leoliad strategol ar hyd yr A467, mae Crymlyn yn ymwneud yn fwy uniongyrchol â threfi wedi'u lleoli ar hyd y coridor hwn gan gynnwys Abertyleri, Abercarn a Chasnewydd, yn hytrach nag aneddiadau eraill yn y GBMA. Mae Crymlyn yn agos at y brif ganolfan gyflogaeth yn Oakdale, er bod topograffi yn rhwystr sylweddol i symudiad teithio llesol. Mae wedi bod yn uchelgais hirsefydlog gan y Cyngor i agor gorsaf reilffordd yng Nghrymlyn, a fyddai'n gwella hygyrchedd yn sylweddol i Crymlyn ac Oakdale.

3.20 Gwnaeth Crymlyn sgôr gymedrol o 17 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gan adlewyrchu ei ddiffyg cyfleusterau trafndiaeth gynaliadwy sylfaenol. Byddai cyflwyno gorsaf yng Nghrymlyn yn gwella'r sgôr hon yn sylweddol ond mae cyfleoedd ar gyfer twf yn gyfyngedig oherwydd topograffi'r tir yn yr ardal hon.

Fleur-de-Lis

3.21 Mae Fleur-de-Lis, ynghyd â Cefn Fforest a Pengam, yn aneddiadau preswyl sydd wedi cydgrynhoi dros amser i ffurfio rhan o ardal 'fwyaf Coed Duon'. Oherwydd eu closrwydd at ganol tref Coed Duon, y brif swyddogaeth ar gyfer Fleur-de-Lis yw fel anheddiad preswyl gyda chanolfan fanwerthu cymdogaeth fywiog sy'n cynnig ystod fach o weithredwyr lleol.

3.22 Sgoriodd Fleur-de-Lis 20 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy yn bennaf oherwydd ei closrwydd at y Brif Ganolfan Coed Duon. Oherwydd y closrwydd hwn gall Fleur-de-Lis gefnogi twf yn y dyfodol ardal fwyaf Coed Duon lle gellir nodi safleoedd priodol.

Maesycwmmer

3.23 Mae Maesycwmmer yn anheddiad preswyl dormiwn sy'n gwasanaethu coridor canol y dyffryn. Mae nifer fach o siopau ar hyd yr A472 sy'n ffurfio canolfan gymdogaeth a nifer o siopau unigol eraill ledled y pentref. Mae Maesycwmmer wedi'i leoli'n arbennig o dda o ran hygyrchedd a thrafnidiaeth gynaliadwy. Mae o fewn pellter cerdded i orsaf reilffordd Hengoed (o ganlyniad i agor Pont Hengoed ar gyfer teithio llesol) ac o fewn pellter beicio hawdd i'r Prif Aneddiadau Ystrad Mynach a Choed Duon a'r Ganolfan Leol Trecelyn. Yn ogystal â'i agosrwydd at orsaf Hengoed, mae Maesycwmmer hefyd o fewn pellter beicio rhesymol i orsafoedd Ystrad Mynach a Llanbradach. Yn ogystal â hyn mae Trafnidiaeth Cymru ar hyn o bryd yn edrych ar gynigion ar gyfer sefydlu llwybr cyflym canol y cymoedd a fyddai'n defnyddio traffordd yr A472. Mae lleoliad Maesycwmmer ar y llwybr hwn yn golygu ei fod wedi'i leoli'n berffaith i wneud y mwyaf o fuddion pan fydd y llwybr hwn yn cael ei gyflwyno. Mae Maesycwmmer hefyd o fewn pellter beicio rhesymol i'r ganolfan gyflogaeth yn Oakdale, a'r safleoedd cyflogaeth yn Ystrad Mynach. O ganlyniad mae Maesycwmmer wedi'i leoli'n dda o ran trafndiaeth gynaliadwy, gwasanaethau a chyfleusterau ac ar gyfer cyflogaeth. Er bod Maesycwmmer yn sgorio 21 cymedrol ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy (sgôr sy'n adlewyrchu nad yw'r nodau a'r canolfannau trafndiaeth o fewn yr anheddiad) o ran cysylltedd mae Maesycwmmer wedi'i leoli'n hynod dda ac felly, yn addas i ddarparu ar gyfer twf yn y dyfodol.

3.24 Yn flaenorol, roedd y Cyngor wedi nodi estyniad trefol sylweddol o Faesycwmmer fel datblygiad defnydd cymysg strategol posibl a fyddai'n darparu llawer iawn o dai gyda chyfleusterau cysylltiedig a gwelliannau seilwaith, gan gynnwys darparu ffordd fynediad i'r safle a fyddai'n darparu rhyddhad ar gyfer y pwynt tagfa presennol ar yr A472 tagfeydd. Nododd y Cyngor safle strategol yma oherwydd y buddion y byddai datblygiad ar raddfa fawr yn eu gwireddu wrth ddarparu tai marchnad ac affordable newydd sydd eu hangen yn fawr ynghyd â darparu seilwaith a chyfleusterau newydd, a gwelliannau i'r rhai presennol. Mae hyn yn parhau i fod yn wir.

3.25 Cynhwysodd y Cyngor ddyraniad y Safle Strategol yn y Cynllun Rhag-Adnau a gyhoeddodd ar gyfer ymgynghoriad ym mis Hydref/Tachwedd 2022. Fel rhan o'r ymgynghoriad cyflwynodd Llywodraeth Cymru wrthwynebiad cydymffurfiaeth i'r Safle Strategol ar y sail nad y LDP yw'r cerbyd ar gyfer hyrwyddo safle strategol ac nad oedd y dyraniad yn cydymffurfio â pholisïau Cymru'r Dyfodol 1 – Lle bydd Cymru'n Tyfu; 2 – Llunio Twf Trefol ac Adfywio – Creu Lleuedd Strategol; 6 – Canol Tref yn Gyntaf; 12 – Cysylltedd Rhanbarthol a 36 – Metro De Ddwyrain. Er nad yw'r Cyngor yn cytuno â safbwynt Llywodraeth Cymru ar y safle strategol, pe bai'r Cyngor yn parhau â chynllun a oedd yn cynnwys y safle strategol mae risg wirioneddol na fyddai'r Cyngor yn gallu mabwysiadu'r cynllun hyd yn oed pe bai Arolygydd yn cytuno â'r Cyngor. O ganlyniad, yng nghyfarfod llawn y Cyngor a gynhaliwyd ar 1 Hydref 2024, penderfynodd y Cyngor yn anfoddog i dynnu'r safle strategol o'r strategaeth ac i ymgynghori ar y Strategaeth a Ffefrir Ddiwygiedig ym mis Ionawr/Chwefror 2025.

Oakdale

3.26 Mae Oakdale yn gwasanaethu pwrpas deuil. Ei swyddogaeth gychwynnol yw fel anheddiad preswyl o fewn dylanwad uniongyrchol Coed Duon a Threcelyn. Fodd bynnag, yn dilyn datblygiad ym mharc busnes Oakdale ac agor y SEW, mae ei rôl o fewn ardal y cynllun yn newid. Mae Oakdale bellach wedi dod yn gyfystyr â'i barc busnes, sy'n cynnwys llawer o'r llwyfandir ucheldirol y tu ôl i'r anheddiad sy'n ffinio â'r ddarpariaeth cyflogaeth ar ystad Penyfan. Mae'n debygol y bydd datblygiad cyflogaeth pellach yn yr ardal hon yn digwydd dros gyfnod cynnar y 2RLDP, er ei bod yn debygol y bydd hyn yn cael ei adeiladu allan yn gymharol gyflym.

3.27 Mae Oakdale yn sgorio'n eithaf da ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gyda sgôr o 22, sgôr sy'n cael ei chyfyngu oherwydd materion cysylltedd â'r rhwydweithiau trafniadaeth gynaliadwy sylfaenol, yn fwyaf nodedig y rhwydwaith rheilffordd. Mae Oakdale yn cynnwys meddygfa, fferyllfa a chyfleusterau addysg, gan gynnwys ysgol uwchradd, ac felly mae ganddo wasanaethau a chyfleusterau a allai ganiatáu i rywfaint o dwf yn y dyfodol ddigwydd.

Pengam

3.28 Mae Pengam, ynghyd â Cefn Fforest a Fleur-de-Lis, yn aneddiadau preswyl sydd wedi cydgrynhoi dros amser i ffurfio rhan o ardal 'fwyaf Coed Duon'. Oherwydd eu closrwydd at ganol tref Coed Duon, y brif swyddogaeth ar gyfer Pengam yw fel cymdogaeth breswyl sy'n gwasanaethu ardal Coed Duon.

3.29 Sgoriodd Pengam yn uwch na Cefn Fforest a Fleur-de-Lis ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gyda sgôr o 25. Mae hyn yn bennaf oherwydd ei closrwydd at ddarpariaeth cyflogaeth a'r orsaf reilffordd. Oherwydd ei closrwydd at y gwasanaethau a'r chyfleusterau a ddarperir gan y Brif Ganolfan Coed Duon, mae

Pengam yn addas i ddarparu rhywfaint o dwf yn y dyfodol sy'n gysylltiedig ag ardal fwyaf Coed Duon, lle gellir nodi safleoedd priodol.

Pontllanfraith

3.30 Mae Pontllanfraith yn gweithredu fel anheddiad preswyl gyda mathau o dai yn amrywio o dai teulu bach i dai gweithredol mwy. Mae'r pentref yn cynnwys tair canolfan gymdogaeth fach sy'n gwasanaethu anghenion lleol, er bod y brif ddarpariaeth yn cael ei darparu gan y Brif Ganolfan Coed Duon gerllaw. Mae Pontllanfraith hefyd yn cynnwys yr ail ganolfan hamdden yn Ardal y Prif Gynllun.

3.31 Mae Pontllanfraith yn sgorio'n dda yn y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gyda sgôr o 23, gan adlewyrchu ei closrwydd at Coed Duon. Oherwydd y closrwydd hwn mae Pontllanfraith yn addas i ddarparu twf yn y dyfodol fel rhan o dwf ardal fwyaf Coed Duon, gyda datblygiadau tai newydd yn ehangu'r ystod a'r dewis o dai, yn enwedig ar gyfer prynwyr tro cyntaf a gweithwyr proffesiynol ifanc.

Aneddiadau Preswyl nad ydynt yn Addas ar gyfer Darparu Twf – Aberbeeg, Trinant

Aberbeeg

3.32 Mae Aberbeeg yn gweithredu fel pentref bychan preswyl. Mae ei leoliad yn golygu ei fod yn ymwneud yn well ag Ebbw Vale ac Abertyleri yn hytrach na chanolfannau o fewn y Fwrdeistref Sirol. O ystyried hyn, byddai twf yn y dyfodol yn amhriodol ar gyfer Aberbeeg heblaw am ddatblygiad mewnlenwi ar raddfa fach.

Trinant

3.33 Mae Trinant yn gwasanaethu'n bennaf fel pentref lloeren preswyl i'r gogledd o Croespenmaen. Mae'r pentref wedi'i ynysu gyda chyfathrebu trafnidiaeth gwael ac mae'n cynnwys ychydig o wasanaethau neu gyfleusterau. Mae topograffi'r tir a chyfathrebu is-safonol yn pennu ei fod yn ymwneud yn wael ag aneddiadau eraill o fewn y fwrdeistref sirol.

3.34 Er bod Trinant yn sgorio 20 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, mae ei safle unig yn golygu nad yw'n addas i ddarparu twf yn y dyfodol heblaw am ddatblygiad mewnlenwi ar raddfa fach.

4. ARDAL PRIF GYNLLUN YSTRAD MYNACH

Trosolwg o'r Ardal Prif Gynllun

4.1 Mae Ardal Prif Gynllun Ystrad Mynach (YMMA) wedi'i lleoli ar ochr orllewinol coridor canol y cymoedd ac mae'n cynnwys 5 ward, sef:

- Hengoed
- Nelson
- St Cattwg
- Ystrad Mynach
- Maesycwmmmer

4.2 Yn 2011 roedd gan y YMMA boblogaeth o tua 23,000. Mae'r ardal yn tarddu o'r diwydiant mwyngloddio ac mae'r patrwm anheddu yn adlewyrchu'r gweithgarwch mwyngloddio blaenorol yn yr ardal. Mae daearyddiaeth y YMMA yn fras ar ffurf croes gyda Dyffryn Rhymni serth yn rhedeg o'r gogledd i'r de a'r A472 yn rhedeg o'r dwyrain i'r gorllewin. Mae patrymau datblygu hanesyddol wedi gweld datblygiad llinellol nodweddiadol o Ddyffrynnoedd De Cymru.

4.3 Mae'r YMMA yn ganolfan gyflogaeth, gyda safleoedd cyflogaeth wedi'u lleoli yn Ystrad Mynach, Penallta, a Thiryberth. Mae'r sector cyhoeddus a'r weinyddiaeth yn brif sector cyflogaeth yn y YMMA, gyda phrif swyddfeydd y Cyngor ac Ysbyty Ystrad Fawr wedi'u lleoli o fewn ei ardal.

Hygyrchedd a Thrafnidiaeth

4.4 Mae'r YMMA wedi'i leoli'n strategol gyda chysylltiadau da i'r dwyrain, y gorllewin, y gogledd a'r de. Mae llinell reilffordd Cwm Rhymni yn mynd trwy'r YMMA gan ddarparu mynediad uniongyrchol i ogledd y Fwrdeistref Sirol ac i'r de i Gaerdydd. Mae tair gorsaf yn y YMMA, yn Ystrad Mynach, yn Hengoed ac yn Pengam. Mae'n uchelgais hirsefydlog gan y Cyngor i adfer gwasanaeth teithwyr ar linell Cwmbargoed sy'n rhedeg o'r de o Ferthyr ac yn ymuno â llinell Cwm Rhymni i'r de o Ystrad Mynach. Byddai Adfer gwasanaethau teithwyr yma yn darparu mynediad uniongyrchol i Gwm Merthyr yn ogystal â chysylltu Nelson a'r ganolfan gyflogaeth yn Nhredomen â'r prif rwydwaith rheilffyrdd.

4.5 Mae 8 gwasanaeth bws sy'n mynd trwy Ystrad Mynach gan ddarparu cysylltiadau â Choed Duon, Bargoed, Nelson a Chaerffili o fewn y Fwrdeistref Sirol a chysylltiadau ehangach yn uniongyrchol â Phontypridd a Chaerdydd.

4.6 Yr A472 yw'r prif lwybr traffordd o'r dwyrain i'r gorllewin ac mae'n ffurfio'r llwybr coridor canol y cymoedd sy'n bwysig yn strategol sy'n cysylltu Pontypridd trwy Pont-y-pŵl ac yn darparu mynediad uniongyrchol (trwy'r A470) i Gaerdydd a Merthyr. Mae'r A472 yn cysylltu â'r A469 gan ddarparu mynediad i ogledd y Fwrdeistref Sirol a Blaenau'r Cymoedd ac i'r de i fasn Caerffili a thu hwnt. Felly mae'r YMMA wedi'i leoli'n dda o ran hygyrchedd i bob cyfeiriad. Dylid nodi bod Trafnidiaeth Cymru ar hyn o bryd yn ystyried cynigion ar gyfer creu llwybr cyflym strategol canol y cymoedd sy'n cysylltu Pontypridd (ac aneddiadau ymhellach i'r gorllewin) trwy'r Fwrdeistref Sirol i Pont-y-pŵl ac o bosibl cyn belled ag Wysg i'r dwyrain.

4.7 Mae Llwybr Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol 47 (Llwybr y Tri Pharc) yn croesi trwy'r YMMA ar hyd yr A472. Mae'r llwybr yn cychwyn yng Nghasnewydd ac yn cysylltu â Llwybrau Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol eraill yn Nhreharris.

Cyflogaeth

4.8 Mae'r YMMA yn ardal gyflogaeth bwysig a strategol o fewn y Fwrdeistref Sirol. Mae 7 safle cyflogaeth yn y Fwrdeistref Sirol sy'n darparu cyfanswm o 145 Ha o dir cyflogaeth, er bod un o'r safleoedd hyn, Swyddfeydd Dŵr Cymru yn Nelson yn cau, ac mae'n debygol y bydd y safle hwn yn newid i ddefnydd arall, gan leihau'r ddarpariaeth hon o 3.6Ha. Yn ogystal â hyn, mae tir ym Mharc Hawtin wedi cael caniatâd cynllunio yn ddiweddar ar gyfer datblygiad preswyl. I'r gwrthwyneb mae darpariaeth cyflogaeth newydd wedi'i darparu'n ddiweddar yn Ty Du, Nelson mewn cydweithrediad â'r Cyngor a Llywodraeth Cymru.

Enw'r Safle	Anheddiad	Cyfanswm Arwynebedd (Hectarau)	Cyfanswm Nifer yr Unedau
Swyddfeydd Dŵr Cymru Welsh Water	Nelson	3.6	2
Parc Tredomen	Ystrad Mynach	7.2	58
Ty Du	Nelson	18.8	11
Parc Busnes Dyffryn	Ystrad Mynach	40.6	90
Ffordd Newydd	Tiryberth	7.1	12

4.9 Nid yw pwysigrwydd yr ardal hon ar gyfer cyflogaeth yn ymwneud â'i ddarpariaeth gyffredinol, fodd bynnag, ond am y ffaith bod y YMMA yn ganolfan weinyddol gyda chyfran uchel o'r gweithlu wedi'i gyflogi yn yr ardal hon yn y sector cyhoeddus, oherwydd lleoliad prif adeilad y Cyngor yn Ty Penallta, Ysbyty Ystrad Fawr, yr orsaf heddlu, a Coleg y Cymoedd yn Ystrad Mynach. Mae'r cyfle'n bodoli i'r YMMA adeiladu ar y sail hon gyda rhagor o estyniadau i'r tir cyflogaeth.

Manwerthu

4.10 Ystrad Mynach yw'r ganolfan fanwerthu fwyaf yn y YMMA a'r 5ed ganolfan fwyaf yn y Fwrdeistref Sirol. Mae'n gweithredu fel canolfan fanwerthu a gwasanaeth isranbarthol fach sy'n gwasanaethu ardal y prif gynllun a'i hymylon. Nododd Arolwg Manwerthu Blynyddol 2021 fod cyfanswm o 89 o unedau yn y ganolfan, bron i hanner ohonynt yn unedau manwerthu A1 a thraean arall yn ddefnyddiau A2 ac A3. Mae'r ganolfan fanwerthu yn cael ei nodweddu gan fanwerthwyr annibynnol lleol, ynghyd â 2 fanwerthwr bwyd cenedlaethol, ac nid yw'r ganolfan wedi cael ei heffeithio'n andwyol gan Covid fel y mae canolfannau eraill wedi bod.

4.11 Yr ganolfan fanwerthu arall yn y YMMA yw yn Nelson, sy'n ganolfan leol sy'n darparu ar gyfer anghenion cyfleustra'r ardal leol. Mae manwerthu arall yn y YMMA yn ddarpariaeth cymdogaeth ar raddfa fach i ddiwallu anghenion lleol.

Cymuned, Hamdden a Thwristiaeth

4.12 Mae'r YMMA wedi'i osod o fewn tirwedd drawiadol sy'n cynnwys y dirwedd siâp powlen o amgylch Ystrad Mynach a'r ffurfiannau creigiau sy'n edrych dros ddyffryn Tredomen/Nelson. Mae Parc Gwledig Penallta gyda'i gerfluniau a'i dirlunio creadigol wedi'i leoli i'r gogledd-orllewin o Ystrad Mynach tra bod Comin Gelligaer â'r potensial i ddod yn gydran fawr o Barc Rhanbarthol y Cymoedd.

4.13 Mae Canolfan Hamdden Sue Noake wedi'i lleoli yn Ystrad Mynach gan ddarparu cyfleusterau chwaraeon a hamdden ar gyfer ardal y prif gynllun, tra bod y Ganolfan Rhagoriaeth Chwaraeon i'r de o Ystrad Mynach yn cynnwys cyfleuster sy'n darparu ar gyfer chwaraeon safon broffesiynol, gan gynnwys bod yn ganolfan hyfforddi i'r Dreigiau Gwent Casnewydd.

4.14 Mae gan y YMMA dreftadaeth gyfoethog gyda gweddillion o'r cyfnodau carreg ac efydd. Mae Comin Gelligaer yn dirwedd hanesyddol sy'n cynnwys gweddillion gwareiddiadau Rhufeinig a chynhanesyddol. Mae tŷ maenor o'r 16eg ganrif Llancaiach-Fawr wedi'i leoli ychydig y tu allan i Nelson, gan fod yn amgueddfa ac yn gyfleuster cynadledda a digwyddiadau cymunedol. Mae Nelson ei hun yn cynnwys y

cwrt pêl-law hanesyddol, gweddillion hanesyddol o gamp sy'n dal i gael ei chwarae heddiw.

Cyfleoedd a Materion Allweddol

- Mae'r YMMA wedi'i gysylltu'n dda, a dylid defnyddio hyn i wneud y mwyaf o gyfleoedd datblygu economaidd, yn enwedig yn ei chysylltiadau â Choed Duon a Chaerffili.
- Mae cysylltiadau â'r orsaf drenau o ganol y dref a chan wasanaethau bws o fannau eraill yn wael a dylid eu gwella.
- Dylid gwella ac arallgyfeirio'r cynnig canol tref i wella nifer y bobl sy'n ymweld a'r economi nos.
- Angen gwneud y mwyaf o'r hyrwyddo a'r cysylltedd â Pharc Rhanbarthol y Cymoedd i fuddio'r economi dwristiaeth.
- Angen adeiladu ar y presenoldeb cryf yn y sector cyhoeddus/weinyddiaeth yn yr ardal.
- Gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd twristiaeth sy'n deillio o asedau twristiaeth a threftadaeth y Fwrdeistref Sirol a'u cysylltu â thraethau eraill i ymwelwyr.

Hierarchaeth Aneddiadau

Prif Ganolfan – Ystrad Mynach

4.15 Mae Ystrad Mynach yn Brif Ganolfan, er mai un o'r lleiaf yn y Fwrdeistref Sirol gyda phoblogaeth (gan gynnwys Tredomen) yn Cyfrifiad 2011 o ychydig dros 5,000. Er gwaethaf ei maint bach mae'r ganolfan yn dal i weithredu fel canolfan fanwerthu a gwasanaeth ar gyfer y YMMA. Mae'r brif ddarpariaeth siopa yn y dref yn cynnwys dau archfarchnad genedlaethol, sef Tesco a Lidl a dros 80 o unedau masnachol eraill, gyda ffocws cryf ar fanwerthu A1.

4.16 Yn arbennig, Ystrad Mynach yw'r brif ganolfan weinyddol ar gyfer y Fwrdeistref Sirol fel lleoliad pencadlys y Cyngor ym Mharc Busnes Tredomen, yn ogystal â phrif orsaf heddlu, Coleg y Cymoedd ac ysbyty cyffredinol y dosbarth, Ysbyty Ystrad Fawr. Mae gan y Ganolfan hefyd ysgol gyfun, 3 ysgol gynradd (gan gynnwys 1 ysgol anghenion arbennig ac 1 cyfrwng Cymraeg), canolfan hamdden, 2 feddygfa a 2 fferyllfa, yn ogystal ag ystod o wasanaethau trefol llai eraill.

4.17 Mae Ystrad Mynach yn sgorio'n uchel ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gyda sgôr o 42, gan adlewyrchu ei lefel uchel o gysylltedd a'r gwasanaethau a'r cyfleusterau y mae'n eu cynnwys. O ystyried ei sgôr uchel a'i ddynodiad fel Prif Ganolfan, mae Ystrad Mynach yn addas i ddarparu ar gyfer twf yn y dyfodol.

4.18 Mae Ystrad Mynach wedi'i leoli ar ben gorllewinol yr A472 yn y fwrdeistref sirol, wedi'i leoli yng nghyffordd llwybr trawsdyffryn yr A472 a'r A469. Mae'n anheddiad hirgul sy'n cychwyn yn Nhredomen yn y gogledd-orllewin i lawr i Barc Busnes Dyffryn yn y de. Mae'r ardal hon wedi'i hadeiladu gan ddarparu cyfleoedd datblygu mewnlenni bach yn unig. Felly, byddai angen lleoli unrhyw dwf sylweddol yn Ystrad Mynach ar ymyl yr ardal adeiledig bresennol. Mae pen deheuol Ystrad Mynach wedi'i orchuddio gan Ardaloedd Tirwedd Arbennig gyda lluosog SINCs a fyddai'n gwahardd unrhyw ddatblygiad sylweddol. Mae ardal agored i'r gogledd-ddwyrain o'r anheddiad hyd at Hengoed, ond mae'r ardal hon wedi'i chyfyngu gan

faterion llifogydd o'r Nant Cylla ar yr ochr orllewinol, gan arwain at anhawster i gael mynediad i'r tir hwn, ac mae'r ardal wedi'i nodi fel lle gwyrdd pwysig i amddiffyn cydgrynhoi Ystrad Mynach gyda Hengoed a Cefn Hengoed. I ochr orllewinol yr anheddiad mae'r tir o fewn ardal Tirwedd Arbennig. Byddai angen i fynediad i'r tir hwn naill ai gael mynediad dros y lein reilffordd neu trwy'r datblygiad presennol na fyddai'n addas ar gyfer unrhyw gynnydd sylweddol mewn traffig. Yr unig ardal realistig ar gyfer datblygiad sylweddol yw i'r gogledd-orllewin o'r anheddiad, ar hyd ochr ddeheuol coridor yr A472. Byddai hyn yn arwain at ddatblygiad yn ehangu ar hyd yr A472 tuag at Nelson mewn modd llinellol. Gallai'r ardal hon hefyd gysylltu ag estyniad o Barc Busnes Penallta i'r gogledd o'r A472.

Canolfan Leol – Nelson

4.19 Mae Nelson yn anheddiad allanol allweddol gyda chanolfan fanwerthu leol sy'n cynnwys archfarchnad fach ac ystod o siopau bach sy'n gwasanaethu'r ardal leol. Roedd gan yr anheddiad (gan gynnwys ei amgylchoedd) boblogaeth o ychydig dros 4,600 yn Cyfrifiad 2011, gan ei wneud ychydig yn llai o ran maint na'r Brif Ganolfan Ystrad Mynach. Y gwahaniaeth allweddol rhwng yr aneddiadau hyn yw lefel y gwasanaethau a'r swyddogaethau y maent yn eu darparu, gyda Nelson yn arddangos lefel sylweddol is.

4.20 Mae gan Nelson berthynas agos ag aneddiadau y tu allan i'r Fwrdeistref Sirol, gan gynnwys Treharris, Trelewis, Mynwent y Crynwyr ac Abercynon. Mae Nelson wedi'i leoli'n arbennig o dda ar y rhwydwaith traffyrdd strategol, wedi'i leoli ar yr A472 gyda mynediad uniongyrchol i lwybr yr A470 sy'n cysylltu Blaenau'r Cymoedd a Chaerdydd. O ganlyniad, mae gan Nelson fynediad da iawn i arfordir de Cymru a'r M4 ac i'r Canolbarth a gorllewin Cymru trwy Ffordd Blaenau'r Cymoedd yr A465.

4.21 Mae wedi bod yn uchelgais hirsefydlog gan y Cyngor i adfer gwasanaethau teithwyr i linell reilffordd Cwmbargoed sy'n mynd trwy Nelson. Fel rhan o'r cynnig hwn, mae hefyd yn uchelgais gan y Cyngor i greu gorsaf ar gyfer Nelson ar y lein hon. Byddai hyn yn darparu mynediad uniongyrchol i'r gogledd tuag at Ferthyr ac i'r de ar linell Cwm Rhymni i Gaerdydd.

4.22 Sgoriodd Nelson 42 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gan adlewyrchu ei lefel uchel o gysylltedd, ei ddatblygiad cyflogaeth a'i agosrwydd at y Brif Ganolfan Ystrad Mynach. O ystyried lefel uchel o gysylltedd sydd gan Nelson, ar y cyd â'i botensial ar gyfer twf economaidd a'i ddynodiad fel canolfan leol, mae Nelson yn addas i ddarparu ar gyfer twf yn y dyfodol.

Aneddiadau Preswyl sy'n Addas ar gyfer Darparu Twf – Cefn Hengoed, Gelligaer, Glan-y-Nant, Hengoed, Maesycwmmmer, Penybryn, Tiryberth

Cefn Hengoed

4.23 Prif swyddogaeth Cefn Hengoed yw fel ardal dormiwn preswyl sy'n gwasanaethu'r Fwrdeistref Sirol ehangach ac mae'n dibynnu'n helaeth ar Ystrad Mynach a Choed Duon am ei gwasanaethau a'i chyfleusterau gan nad oes ganddo'i hun.

4.24 Sgoriodd Cefn Hengoed 29 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gan adlewyrchu ei agosrwydd at 2 orsaf reilffordd, cyfleoedd cyflogaeth ac at

Ganolfannau Ystrad Mynach a Choed Duon. O ystyried ei sgôr a'i leoliad mae Cefn Hengoed yn addas i ddarparu rhywfaint o dwf yn y dyfodol.

Gelligaer

4.25 Prif swyddogaeth Gelligaer yw fel ardal dormiwn preswyl sy'n gwasanaethu'r Fwrdeistref Sirol ehangach. Mae gan Gelligaer nifer fach o unedau manwerthu sy'n darparu darpariaeth cyfleustra lleol, meddygfa, fferyllfa a 2 ysgol gynradd.

4.26 Mae Gelligaer wedi'i leoli ar ymyl comin Gelligaer ac, o ganlyniad, mae ganddo rywfaint o botensial twristiaeth sy'n gysylltiedig â'r nodau o adeiladau hanesyddol a thirweddau yn yr ardal, yn enwedig Gelligaer, sy'n gartref i Heneb Gynlluniedig ar ffurf y Gaer Rufeinig.

4.27 Sgoriodd Gelligaer 23 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gan sgorio'n uchel ar ei agosrwydd at gyfleoedd cyflogaeth. O ystyried ei sgôr resymol a'i botensial ar gyfer datblygiad sy'n gysylltiedig â thwristiaeth, mae Gelligaer yn addas i ddarparu swm cyfyngedig o ddatblygiad.

Glan-y-Nant

4.28 Prif rôl Glan-y-Nant yw fel ardal breswyl dormiwn sy'n gwasanaethu coridor canol y cymoedd. Mewn gwirionedd mae'n ymwneud yn fwy uniongyrchol â Bargoed yn y gogledd oherwydd ei agosrwydd, nag i Ystrad Mynach yn y de neu Coed Duon i'r dwyrain.

4.29 Sgoriodd Glan-y-Nant 28 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gan adlewyrchu presenoldeb gorsaf reilffordd yn yr anheddiad a'r agosrwydd at gyfleoedd cyflogaeth. O ystyried ei sgôr mae Glan-y-Nant yn addas i ddarparu twf cyfyngedig.

Hengoed

4.30 Prif swyddogaeth Hengoed yw fel ardal dormiwn preswyl sy'n gwasanaethu'r Fwrdeistref Sirol ehangach ac mae'n dibynnu'n helaeth ar Ystrad Mynach am ei wasanaethau a'i chyfleusterau gan nad oes ganddo'i hun. Fodd bynnag, mae gan Hengoed gysylltiadau trafnidiaeth gynaliadwy rhesymol gan gynnwys ei orsaf reilffordd ei hun a chysylltedd teithio llesol da gyda Phont Hengoed yn darparu hygyrchedd gwell i ganolfan gyflogaeth Coed Duon ac Oakdale y tu hwnt.

4.31 Sgoriodd Hengoed 32 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, sgôr sy'n adlewyrchu ei agosrwydd at y Brif Ganolfan Ystrad Mynach a phresenoldeb gorsaf reilffordd yn yr anheddiad. O ystyried ei leoliad a'i sgôr uchel mae Hengoed yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol.

Penybryn

4.35 Mae Penybryn yn ardal breswyl yn bennaf wedi'i lleoli i'r gogledd-orllewin o'r YMMA. Oherwydd ei agosrwydd at Barc Gwledig Penallta a Chomin Gelligaer, mae gan Penybryn rywfaint o botensial ar gyfer twf twristiaeth.

4.36 Sgoriodd Penybryn 23 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gan adlewyrchu ei agosrwydd at Ystrad Mynach ac, yn fwy uniongyrchol, ei agosrwydd at gyfleoedd cyflogaeth. O ystyried ei sgôr a'i leoliad mae Penybryn yn addas i ddarparu rhywfaint o dwf yn y dyfodol.

Tir-y-berth

4.37 Mae Tir-y-berth wedi'i leoli yng ngogledd-ddwyrain y YMMA a'i rôl yw fel canolfan breswyl a chyflogaeth sy'n gwasanaethu ardal canol y cymoedd. Mae'n anheddiad llinellol sy'n adlewyrchu topograffi lleol ac wedi'i amgylchynu gan aneddiadau eraill gan gyfyngu ar ei botensial ar gyfer twf yn y dyfodol. Mae Tir-y-berth yn cysylltu'n gyfartal â'r Prif Aneddiadau Bargoed yn y gogledd, Ystrad Mynach yn y de a Choed Duon i'r dwyrain, er ei fod yn eithaf anghysbell oddi wrth bob un ohonynt.

4.38 Sgoriodd Tir-y-berth 27 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy yn seiliedig ar ei gysylltedd â chanolfannau lluosog ond yn bennaf oherwydd presenoldeb cyfleoedd cyflogaeth yn yr anheddiad. O ystyried ei sgôr a'i leoliad cymharol mae Tir-y-berth yn addas i ddarparu twf cyfyngedig yn y dyfodol, lle mae safleoedd priodol yn cael eu nodi.

Aneddiadau Preswyl nad ydynt yn Addas ar gyfer Darparu Twf – Penpedairheol

Penpedairheol

4.39 Mae Penpedairheol yn ardal breswyl wedi'i lleoli i'r gogledd o ardal y prif gynllun. Mae'n gorwedd ar y ffin â Chomin Gelligaer ac yn agos at yr olion Rhufeinig. Mae gan Penpedairheol rywfaint o botensial twristiaeth sy'n gysylltiedig â'r gweddillion hanesyddol yn yr ardal uniongyrchol. Fodd bynnag, mae'r anheddiad wedi'i ynysu'n eithaf oddi wrth y Prif Aneddiadau a'r nodau trafndiaeth.

4.40 Sgoriodd Penpedairheol 17 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy. Er bod hwn yn sgôr isel o ran hygyrchedd, mae rhannau o'r anheddiad sydd â hygyrchedd llawer uwch, er enghraifft mae ochr ddwyreiniol y gogledd o'r anheddiad yn agos at orsaf reilffordd Pengam ac mae cysylltiadau teithio llesol da i'r ganolfan gyflogaeth a'r parc gwledig ym Mhenallta. Felly, er bod yr anheddiad yn sgorio'n isel yn y dadansoddiad cynaliadwyedd, os daw safleoedd wedi'u lleoli'n briodol ymlaen, gallai'r anheddiad ddarparu ar gyfer rhywfaint o dwf.

5. ARDAL PRIF GYNLLUN CYMOEDD EBWY ISAF A SIRHOWY

Trosolwg o'r Ardal Prif Gynllun

5.1 Mae Ardal Prif Gynllun Cymoedd Ebwy Isaf a Sirhowy (LESVMA) wedi'i lleoli ar ochr dde-ddwyreiniol y Fwrdeistref Sirol, i'r gogledd o Gasnewydd, ac mae'n cynnwys 6 ward, sef:

- Abercarn
- Pont-y-waun
- Trecelyn
- Gorllewin Rhisga
- Dwyrain Rhisga
- Ynysddu

5.2 Mae'r LESVMA yn cynnwys dau ddyffryn, sy'n gysylltiedig ag afonydd Ebwy a Sirhowy. Mae'r ddwy afon wedi'u lleoli o fewn dyffrynnoedd cul serth wedi'u gwahanu a'u hamgylchynu gan lwyfandir mynydd. Mae'r ardaloedd anheddu'n cwmpasu canran fach yn unig o gyfanswm arwynebedd y LESVMA ac maent yn canolbwyntio'n bennaf ar loriau'r dyffryn. Tyfodd y mwyafrif o aneddiadau yn yr ardal o'r diwydiant mwyngloddio, er bod yr anheddiad prif Rhisga/Pontymister wedi'i seilio ar waith metel. Mae gan y LESVMA gysylltiadau cryf â Chasnewydd, yn hytrach na Chaerdydd, oherwydd y diwydiant mwyngloddio blaenorol a'i gysylltiadau trwy Ddociau Casnewydd. Mae llifogydd yn fater arbennig ar gyfer yr Ardal Prif Gynllun oherwydd bod yr aneddiadau'n canolbwyntio ar loriau'r dyffryn oherwydd topograffi.

5.3 Yn Cyfrifiad 2011, roedd gan yr Ardal Prif Gynllun boblogaeth o ychydig dros 30,000. Mae Dyffryn Ebwy Isaf wedi'i adeiladu'n sylweddol trwy gydol ei hyd, tra bod Dyffryn Sirhowy Isaf yn cael ei nodweddu gan aneddiadau unig wedi'u gwahanu gan ofod agored. Mae'r LESVMA yn brif ardal gyflogaeth ar gyfer y Fwrdeistref Sirol, gyda phrif ganolfan fanwerthu yn Rhisga/Pontymister. Mae gan yr ardal hefyd botensial twristiaeth sylweddol, gyda nifer o atyniadau wedi'u lleoli ledled yr Ardal Prif Gynllun.

5.4 Mae llifogydd yn fater arbennig ar gyfer yr Ardal Prif Gynllun oherwydd bod yr aneddiadau'n canolbwyntio ar loriau'r dyffryn oherwydd topograffi. Mae hyn ynghyd â thopograffi'r ardal yn golygu bod ychydig iawn o dir addas ar gael ar gyfer datblygu yn yr Ardal Prif Gynllun.

Hygyrchedd a Thrafnidiaeth

5.5 Mae trafndiaeth a hygyrchedd yn wahanol rhwng y ddau ddyffryn. Mae Dyffryn Ebwy wedi'i leoli ar Linell Reilffordd Cwm Ebwy ac mae ganddo orsafoedd yn Nhrecelyn, Pont-y-waun a Rhisga, gyda gorsaf arall ychydig i'r de o ffin y Fwrdeistref Sirol yn Pye Corner. Mae dau wasanaeth rheilffordd yn gweithredu ar y lein hon, gwasanaeth bob awr i Gaerdydd a gwasanaeth bob awr i Gasnewydd, er bod y ddau wasanaeth yn rhedeg yn chwarter cyntaf pob awr.

5.6 Yn ogystal â'r gwasanaeth rheilffordd mae Dyffryn Ebwy yn cael ei wasanaethu'n dda gan fysiau, gyda gwasanaeth bob 12 munud rhwng Casnewydd a Choed Duon a gwasanaeth bob awr rhwng Casnewydd a Brynmawr.

5.7 I'r gwrthwyneb dim ond gwasanaeth bob awr rhwng Casnewydd a Thredeg ar sy'n gwasanaethu Dyffryn Sirhowy. Nid yw'r dyffryn wedi'i leoli ar lein reilffordd a'r orsaf agosaf at ben deheuol y dyffryn yw yn Crosskeys a phen gogleddol yw Hengoed, y ddau yn bellter sylweddol i ffwrdd.

5.8 Mae Network Rail wrthi'n uwchraddio'r rheilffordd rhwng Casnewydd a Glyn Ebwy fel y bydd teithwyr yn elwa o fwy o wasanaethau rheilffordd yn y dyfodol ar y lein. Wedi'i ariannu gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, gyda chymorth benthyciad gan Lywodraeth Cymru, bydd y buddsoddiad o £70m yn caniatáu gwasanaeth teithwyr newydd bob awr rhwng Tref Glyn Ebwy a Chasnewydd.

5.9 Mae Llwybr Beicio Cenedlaethol 47, sy'n rhedeg o Gasnewydd i Abergwaun, yn rhedeg trwy Risga a Dyffryn Sirhowy. Mae llwybrau teithio llesol mwy lleol yn rhedeg trwy'r ardal gan ddarparu hygyrchedd i'r Prif Aneddiadau.

5.10 Mae gan Ddyffryn Ebwy Isaf gysylltiadau da â'r rhwydwaith traffyrdd strategol gyda'r A467 yn cysylltu'r Dyffryn â'r M4. Mae gan ran ogleddol y LESVMA hefyd gysylltiadau trawsdyffryn rhagorol oherwydd ei safle ar yr A472.

Cyflogaeth

5.11 Mae'r LESVMA yn ardal gyflogaeth allweddol o fewn y Fwrdeistref Sirol gyda 8 safle cyflogaeth gyda chyfanswm arwynebedd o 87.6 Ha o dir ar hyn o bryd yn cynnwys 113 uned. Mae'r safleoedd cyflogaeth yn yr Ardal Prif Gynllun yn safleoedd sefydledig ac nid oes tir cyflogaeth a ddyrannwyd ar gael ar hyn o bryd i ddatblygu unedau newydd. Mae'r sylfaen gyflogaeth bresennol yn cynnwys ystod eang o sectorau cyflogaeth, er, fel gweddill y fwrdeistref sirol, mai'r sector sy'n dominyddu yw gweithgynhyrchu.

Enw'r Safle	Lleoliad	Cyfanswm Arwynebedd (Hectarau)	Cyfanswm Nifer yr Unedau
North Celynen (de)	Trecelyn	9.1	1
North Celynen (gogledd)	Trecelyn	4.2	1
Croespenmaen	Croespenmaen	6.5	2
Prince of Wales	Abercarn	23.3	62
Nine Mile Point	Cwmfelinfach	15.7	18
Blackvein	Wattsville	7.4	8
Newtown	Pont-y-waun	8.3	13
Park Road	Rhisga	0.7	6
Rogerstone Park	Pontymister	12.4	2

Manwerthu

5.12 Mae'r ganolfan fanwerthu fwyaf yn y LESVMA wedi'i lleoli yn Rhisga/Pontymister. Nododd arolwg manwerthu blynyddol y Cyngor 2021 105 uned yn y ganolfan gyda 40% o'r unedau yn fanwerthu A1. Mae'r Ganolfan yn ganolfan linellol o hyd sylweddol ac yn cael ei nodweddu'n gyffredinol gan fanwerthwyr annibynnol lleol gyda llond llaw o luosrifau rhanbarthol neu genedlaethol. Mae 3 archfarchnad fwyd yn y ganolfan, ond mae 2 o'r rhain ar ymyl y ganolfan sy'n golygu eu bod yn tueddu i fod yn lleoliadau mwy car-borne.

5.13 Mae canolfan Rhisga/Pontymister wedi gwneud yn gymharol dda o'i chymharu â'r canolfannau eraill yn y Fwrdeistref Sirol. Er bod y gyfradd wag yn arolwg manwerthu blynyddol 2021 ychydig dros 12%, mae'r ganolfan ei hun wedi dioddef llai o golledion manwerthu na threfi eraill ac mae'n parhau i fod yn ganolfan ffyniannus.

5.14 Mae'r LESVMA hefyd yn cynnwys y Ganolfan Leol fwyaf yn y Fwrdeistref Sirol yn Nhrecelyn. Mae gan y ganolfan hon gyfanswm o 75 o unedau gyda 45% ohonynt yn fanwerthu A1 gyda chyfradd wag o 12%, yn debyg i Rhisga/Pontymister. Mae Trecelyn yn ganolfan fwy cryno, gan feddiannu nifer fach o strydoedd cysylltiedig. Mae Trecelyn yn cael ei nodweddu gan nifer uchel o fanwerthwyr lleol annibynnol gyda dim ond ychydig o luosrifau rhanbarthol neu genedlaethol. Yn anffodus, mae'r siop fwyd Co-op, a oedd wedi'i lleoli'n ganolog yn y ganolfan ger yr orsaf reilffordd, wedi cau'n ddiweddar ac mae hyn yn gadael Trecelyn heb unrhyw gynrychiolaeth siop fwyd fawr.

5.15 Mae canolfannau cymdogaeth sy'n darparu ar gyfer anghenion siopa lleol wedi'u lleoli yn Abercarn, Cwmcarn, Cwmfelinfach a Crosskeys, tra bod aneddiadau

eraill yn cynnwys unedau manwerthu unig neu nifer fach sy'n darparu ar gyfer anghenion cyfleustra cymdogaeth.

Cymuned, Hamdden a Thwristiaeth

5.16 Mae gan y LESVMA economi ymwelwyr sylweddol gyda llawer o atyniadau a nodweddion gan gynnwys Cwmcarn Forest Drive, Camlas Sir Fynwy a Brycheiniog, Parc Gwledig Sirhowy a'r Newbridge Memo. Mae'r Forest Drive a'r gamlas ar hyn o bryd yn destun cynigion gwella a fydd yn gweld eu gweithgareddau'n ehangu. Mae cwrmpas sylweddol i gynyddu'r potensial twristiaeth yn yr ardal hon, yn enwedig trwy ddarparu llety twristiaeth a chysylltu atyniadau gyda'i gilydd.

5.17 Mae dwy ganolfan hamdden, un yn Rhisga a'r llall yn Nhrecelyn, ac mae nifer o barciau cyhoeddus a meysydd chwaraeon ledled yr Ardal Prif Gynllun. Yn ogystal â hyn mae'r llwyfandir mynydd o amgylch y dyffrynnoedd yn cynnwys symiau sylweddol o dir comin.

5.18 Darparodd trosi'r sinema gynt yn Rhisga lyfrgell yn y Brif Ganolfan, y drydedd o fewn yr Ardal Prif Gynllun yn ei chyfanrwydd.

Cyfleoedd a Materion Allweddol

- Mae sylfaen gyflogaeth gref yn yr ardal gyda gweithgynhyrchu yn y prif sector. Mae angen datblygiad newydd i arallgyfeirio'r sylfaen gyflogaeth ymhellach.
- Mae cynnig twristiaeth cryf yn yr Ardal Prif Gynllun sydd hefyd angen ei wella, yn enwedig o ran gwneud y mwyaf o gyfleoedd ar gyfer darparu llety i ymwelwyr.
- Mae gan Ddyffryn Ebwy gysylltiadau trafniadaeth gyhoeddus da gyda thair gorsaf reilffordd sy'n darparu mynediad da i Gasnewydd a Chaerdydd.
- Mae Network Rail wrthi'n uwchraddio'r rheilffordd rhwng Casnewydd a Glyn Ebwy fel y bydd teithwyr yn elwa o fwy o wasanaethau rheilffordd yn y dyfodol ar y lein. Bydd y buddsoddiad o £70m yn caniatáu gwasanaeth teithwyr newydd bob awr rhwng Tref Glyn Ebwy a Chasnewydd a fydd yn gwella cysylltedd yr ardal o fewn y CCR ehangach.
- Mae cyfleoedd datblygu ac ailddatblygu cyfyngedig yn yr Ardal Prif Gynllun oherwydd materion risg llifogydd a thopograffi'r ardal.

Hierarchaeth Aneddiadau

Prif Ganolfan – Rhisga/Pontymister

5.19 Er bod Rhisga/Pontymister yn ddwy gymuned, cânt eu hystyried gyda'i gilydd gan eu bod yn ffurfio ardal anheddu barhaus gyda gwasanaethau a chyfleusterau integredig. Dyma'r anheddiad mwyaf yn yr Ardal Prif Gynllun ac mae'n brif ganolfan fanwerthu, gan fod yn ganolfan fanwerthu isranbarthol fach sy'n darparu gwasanaethau a chyfleusterau ledled ardal y Prif Gynllun.

5.20 Mae'n cael ei wasanaethu'n dda gan drafniadaeth gyhoeddus gyda gorsaf reilffordd a gwasanaethau bus rheolaidd iawn sy'n darparu hygyrchedd i'r de i Gasnewydd ac i'r gogledd i Goed Duon a Brynmawr.

5.21 Mae'r gwaith lliniaru llifogydd yn Rhisga wedi cynorthwyo i liniaru rhai o'r materion y mae nifer o safleoedd ailddatblygu bach yn y ganolfan wedi'u hwynebu o'r

blaen. Fodd bynnag, mae datblygu ac ailddatblygu yn y ganolfan yn dal i fod yn anodd oherwydd materion risg llifogydd ac mae'n debygol y bydd yn rhaid i ddatblygiad yn y dyfodol ddigwydd ar ymyl yr anheddiad presennol.

5.22 Sgoriodd Rhisga-Pontymister 36 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy. Dyma'r sgôr isaf o'r sgoriau Prif Ganolfan, ond mae'r sgôr hon yn cael ei lleihau gan bellter y ganolfan o'r Ganolfan Leol yn Nhrecelyn. Mae Rhisga/Pontymister yn cael ei wasanaethu gan yr un gwasanaethau bws aml o Gasnewydd i Goed Duon â'r Ganolfan Leol yn Nhrecelyn, felly nid yw'r diffyg agosrwydd at orsaf fysiau yn adlewyrchu ei wir sefyllfa. Fel Prif Ganolfan, mae Rhisga/Pontymister yn addas i ddarparu twf lle mae safleoedd priodol yn cael eu nodi.

5.23 Mae Rhisga/Pontymister wedi'i gyfyngu'n ddifrifol gan faterion topograffi a risg llifogydd sy'n cyfyngu'n sylweddol ar y potensial ar gyfer twf sylweddol. Mae cwmpas ar gyfer ehangu i ben deheuol yr anheddiad ond byddai hyn yn gwthio datblygiad i'r ffin â Chasnewydd. Byddai hyn yn effeithiol yn dileu unrhyw ofod gwyrdd rhwng pen gogleddol Casnewydd a phen deheuol Rhisga/Pontymister gan gydgrynhoi'r aneddiadau'n weledol, er bod cydgrynhoi'r aneddiadau hyn eisoes wedi digwydd mewn lleoliadau eraill ar y ffin. O ganlyniad mae cwmpas ar gyfer rhyw lefel o dwf yn yr anheddiad hwn os yw'r ymuniad gweledol o'r aneddiadau yn cael ei ystyried yn dderbyniol.

Canolfan Leol – Trecelyn

5.24 Trecelyn yw'r ail dref fwyaf o fewn yr Ardal Prif Gynllun a'r mwyaf o'r Aneddiadau Lleol. Yn Cyfrifiad 2011, roedd gan Trecelyn boblogaeth o tua 6,500. Mae'n dref fach sy'n gwasanaethu'r ardal leol uniongyrchol ac mae hefyd yn gwasanaethu rôl bwysig gan ddarparu cyfleusterau hamdden, cymunedol ac addysg. Mae Trecelyn wedi'i lleoli'n strategol yng nghyffordd yr A467 a'r A472 sy'n cael eu gwasanaethu gan brif wasanaethau bws ac mae hefyd wedi'i leoli ar Linell Reilffordd Cwm Ebwy gyda gorsaf yng nghanol yr anheddiad.

5.25 Mae Trecelyn yn sgorio'n uchel ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gyda sgôr o 49, yr ail sgôr uchaf y tu ôl i Gaerfili. Mae'r sgôr uchel hon yn adlewyrchu ei leoliad strategol a'r trafndiaeth gyhoeddus sy'n ei gwasanaethu. Fel Canolfan Leol mae Trecelyn yn addas i ddarparu ar gyfer twf yn y dyfodol.

5.26 Mae Trecelyn wedi'i chyfyngu'n sylweddol gan dopograffi a'r ffaith ei bod wedi'i hamgylchynu gan aneddiadau eraill. O ganlyniad, er bod yr anheddiad yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol, y gwirionedd yw bod ychydig o safleoedd y gellid eu cyflwyno i gyfrannu tuag at lefelau twf y 2RLDP.

Aneddiadau Preswyl sy'n Addas ar gyfer Darparu Twf – Abercarn, Pont-y-waun, Cwmcarn, Pentwynmawr, Pont-y-waun, Ty Sign, Wyllie

Abercarn

5.27 Prif swyddogaeth Abercarn yw canolfan breswyl a chyflogaeth sy'n gwasanaethu'r ardal ehangach. Mae'n cynnwys y safle cyflogaeth mwyaf yn y LESVMA (ystad Prince of Wales). Er ei fod wedi'i leoli ar Linell Reilffordd Cwm Ebwy nid oes ganddo orsaf reilffordd, gyda Threcelyn yn yr orsaf agosaf ato, ond mae'n cael ei wasanaethu gan y gwasanaeth bws aml rhwng Casnewydd a Choed Duon.

5.28 Sgoriodd Abercarn 21 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gan adlewyrchu ei ffocws cyflogaeth a'i agosrwydd at Drecelyn. Mae ei sgôr gymedrol a'i ffocws cyflogaeth yn golygu bod Abercarn yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol er ei bod yn debygol y bydd argaeledd safleoedd addas yn gyfyngedig oherwydd topograffi.

Crosskeys

5.29 Prif swyddogaeth Crosskeys yw fel ardal breswyl. Mae hefyd rôl addysgol gref, oherwydd presenoldeb Coleg Addysg Bellach, a rôl cyflogaeth ar gyfer yr anheddiad. Mae gan Crosskeys orsaf reilffordd wedi'i lleoli ar Linell Reilffordd Cwm Rhymni ac mae'n cael ei wasanaethu gan y gwasanaeth bws aml o Gasnewydd i Goed Duon.

5.30 Mae Crosskeys yn sgorio 24 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gan adlewyrchu ei hygyrchedd da a'i agosrwydd at gyflogaeth. O ganlyniad, mae Cwmcarn yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol, er y gallai materion topograffi a risg llifogydd gyfyngu'n ddifrifol ar dir datblygu posibl.

Cwmcarn

5.31 Prif swyddogaeth Cwmcarn yw fel tref dormiwn preswyl ar gyfer yr ardal ehangach. Mae gan Cwmcarn hefyd rôl dwristiaeth sylweddol gyda Cwmcarn Forest Drive yn ffinio â'r anheddiad a Chamlas Sir Fynwy a Brycheiniog yn mynd drwyddo. Mae wedi'i leoli i'r de o Abercarn, sy'n ganolfan gyflogaeth.

5.32 Sgoriodd Cwmcarn 25 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gan adlewyrchu ei gysylltedd rhesymol a'i agosrwydd at gyfleoedd cyflogaeth. Mae Cwmcarn yn addas ar gyfer twf cyfyngedig yn y dyfodol, er y gallai topograffi gyfyngu ar y tir sydd ar gael ar gyfer datblygu.

Pentwynmawr

5.33 Mae Pentwynmawr wedi'i leoli ar ffin orllewinol y LESVMA, tua hanner ffordd rhwng Trecelyn a Choed Duon. Ei brif rôl yw fel anheddiad dormiwn preswyl sy'n gwasanaethu'r ardal ehangach.

5.34 Sgoriodd Pentwynmawr 24 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gan adlewyrchu ei agosrwydd at Goed Duon a Threcelyn. Er ei fod wedi'i leoli'n dda ac ar y gwasanaeth bws aml rhwng Coed Duon a Threcelyn mae cwmpas cyfyngedig ar gyfer yr anheddiad hwn i ddarparu twf yn y dyfodol. O ganlyniad, mae Pentwynmawr yn addas ar gyfer twf cyfyngedig yn y dyfodol.

Pont-y-waun

5.35 Mae Pont-y-waun wedi'i leoli ar ochr ddwyreiniol Dyffryn Ebwy rhwng Cwmcarn yn y gogledd a Crosskeys yn y de. Datblygwyd Maestrefi Gardd Pont-y-waun yn y cyfnod cyn dechrau'r rhyfel byd cyntaf ac roedd yn enghraifft dda o'r dyluniad maestref gardd a gymhwyswyd i leoliad dyffryn. Mae'n parhau i fod yn ardal hanesyddol leol bwysig am y rheswm hwn. Rôl Pont-y-waun yw fel maestref breswyl (fel yr oedd pan gafodd ei gynllunio'n wreiddiol) sy'n gwasanaethu'r ardal ehangach.

5.36 Sgoriodd Pont-y-waun 21 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy gan adlewyrchu ei agosrwydd at Crosskeys a'r cyflogaeth a'r hygyrchedd y mae'n eu darparu. Er bod Pont-y-waun wedi'i leoli'n rhesymol, mae ei botensial ar gyfer twf yn y dyfodol yn gyfyngedig oherwydd ei bwysigrwydd hanesyddol a thopograffi'r dyffryn.

O ganlyniad, dim ond ar gyfer twf cyfyngedig yn y dyfodol y mae Pont-y-waun yn addas.

Ty Sign

5.37 Mae Ty Sign yn faestref o Rhisga wedi'i leoli ar ochr ogleddol y dyffryn. Fe'i hadeiladwyd yn y 1960au fel pentref lloeren ar gyfer gwaith dur Llanwern a oedd yn ehangu ar y pryd. Ei brif rôl yw parhau fel anheddiad preswyl sy'n gwasanaethu'r ardal ehangach.

5.38 Sgoriodd Ty Sign 25 ar y Dadansoddiad Cynaliadwy, gan adlewyrchu ei agosrwydd at Rhisga/Pontymister. Oherwydd ei agosrwydd at Rhisga, yr orsaf reilffordd a'r gwasanaeth bws aml o Gasnewydd i Goed Duon, mae Ty Sign yn anheddiad wedi'i leoli'n rhesymol. O ystyried y materion risg llifogydd sy'n bodoli yn Rhisga, gallai lleoliad Ty Sign ar ochr ogleddol y dyffryn ddarparu cyfleoedd twf ar gyfer Rhisga/Pontymister. O ganlyniad mae ardal Ty Sign yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol.

Wyllie

5.39 Mae Wyllie yn anheddiad preswyl wedi'i leoli ar ben gogleddol Dyffryn Sirhowy Isaf. Ei brif swyddogaeth yw fel anheddiad dormiwn preswyl ar gyfer yr ardal ehangach. Dim ond gwasanaeth bws bob awr sy'n gwasanaethu Dyffryn Sirhowy Isaf ac nid yw wedi'i leoli ar Linellau Rheilffordd Cwm Rhymni na Cwm Ebwy. O ganlyniad, nid yw wedi'i leoli'n dda o ran hygyrchedd.

5.40 Sgoriodd Wyllie 16 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy sy'n adlewyrchu ei leoliad yn bell o'r Prif a'r Aneddiadau Lleol. Mae'n sgorio'n dda ar agosrwydd at gyfleoedd cyflogaeth, er mai i safle cyflogaeth cymharol fach y mae hyn gyda chyfleoedd pellach yn bellach i ffwrdd. O ystyried ei leoliad a'i sgôr cymharol isel mae Wyllie yn addas ar gyfer twf cyfyngedig iawn yn unig.

Aneddiadau Preswyl nad ydynt yn Addas ar gyfer Darparu Twf – Brynawel, Cwmfelinfach, Panside, Wattsville, Ynysddu

Brynawel

5.41 Mae Brynawel yn anheddiad preswyl wedi'i leoli ar ben deheuol Dyffryn Sirhowy Isaf. Ei brif swyddogaeth yw fel anheddiad dormiwn preswyl ar gyfer yr ardal ehangach. Dim ond gwasanaeth bws bob awr sy'n gwasanaethu Dyffryn Sirhowy Isaf ac nid yw wedi'i leoli ar Linellau Rheilffordd Cwm Rhymni na Cwm Ebwy. O ganlyniad, nid yw wedi'i leoli'n dda o ran hygyrchedd.

5.42 Sgoriodd Brynawel 15 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy ond mae hyn wedi'i gamlinio'n fawr oherwydd ei agosrwydd at gyflogaeth. Oherwydd ei sgôr isel a diffyg hygyrchedd nid yw Brynawel yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol heblaw am ddatblygiad mewnlenwi ar raddfa fach.

Cwmfelinfach

5.43 Mae Cwmfelinfach yn anheddiad preswyl wedi'i leoli yng nghanol Dyffryn Sirhowy Isaf. Ei brif swyddogaeth yw fel anheddiad dormiwn preswyl ar gyfer yr ardal ehangach. Dim ond gwasanaeth bws bob awr sy'n gwasanaethu Dyffryn Sirhowy Isaf ac nid yw wedi'i leoli ar Linellau Rheilffordd Cwm Rhymni na Cwm Ebwy. O ganlyniad, nid yw wedi'i leoli'n dda o ran hygyrchedd.

5.44 Sgoriodd Cwmfelinfach 14 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gan adlewyrchu'n bennaf ei agosrwydd at gyfleoedd cyflogaeth. Er bod cyfleoedd ailddatblygu ar gyfer llety i ymwelwyr yn bodoli yn yr anheddiad, nid yw Cwmfelinfach yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol heblaw am ddatblygiad mewnlenni ar raddfa fach.

Pantside

5.45 Mae Pantside yn faestref o Drecelyn wedi'i leoli ar y tir sy'n codi i'r dwyrain. Ei brif swyddogaeth yw fel anheddiad dormiwn preswyl sy'n gwasanaethu Trecelyn a'r ardal ehangach.

5.46 Sgoriodd Pantside 33 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gan adlewyrchu ei agosrwydd at Drecelyn a'r hygyrchedd a'r cyfleusterau y mae'n eu darparu. Fodd bynnag, mae Pantside wedi'i leoli'n bennaf ar ochr ddwyreiniol y dyffryn a bydd materion topograffi a mwynloddio yn yr ardal yn cyfyngu'n ddifrifol ar unrhyw botensial ar gyfer datblygu. O ganlyniad, nid yw Pantside yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol heblaw am ddatblygiad mewnlenni ar raddfa fach.

Wattsville

5.47 Mae Wattsville yn anheddiad preswyl wedi'i leoli ar ben isaf Dyffryn Sirhowy Isaf. Ei brif swyddogaeth yw fel anheddiad dormiwn preswyl ar gyfer yr ardal ehangach. Dim ond gwasanaeth bws bob awr sy'n gwasanaethu Dyffryn Sirhowy Isaf ac nid yw wedi'i leoli ar Linellau Rheilffordd Cwm Rhymni na Cwm Ebwy. O ganlyniad, nid yw wedi'i leoli'n dda o ran hygyrchedd.

5.48 Sgoriodd Wattsville 17 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy sy'n cael ei gamlinio'n fawr gan ei agosrwydd at gyfleoedd cyflogaeth. Nid yw'r anheddiad wedi'i gysylltu'n dda iawn gan drafnidiaeth gynaliadwy er bod llwybrau teithio llesol da i Risga. O ystyried ei sgôr isel a materion hygyrchedd, nid yw Wattsville yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol heblaw am ddatblygiad mewnlenni ar raddfa fach.

Ynysddu

5.49 Mae Ynysddu yn anheddiad preswyl wedi'i leoli yng nghanol Dyffryn Sirhowy Isaf. Ei brif swyddogaeth yw fel anheddiad dormiwn preswyl ar gyfer yr ardal ehangach. Dim ond gwasanaeth bws bob awr sy'n gwasanaethu Dyffryn Sirhowy Isaf ac nid yw wedi'i leoli ar Linellau Rheilffordd Cwm Rhymni na Cwm Ebwy. O ganlyniad, nid yw wedi'i leoli'n dda o ran hygyrchedd.

5.50 Sgoriodd Ynysddu ddim ond 6 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, un o'r sgoriau isaf a gofnodwyd. Mae'r sgôr hon yn adlewyrchu lleoliad unig yr anheddiad a diffyg hygyrchedd. O ystyried y sgôr isel hon nid yw Ynysddu yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol.

6 ARDAL CYNLLUN MEISTR BASN CAERFFILI

Trosolwg o'r Ardal Cynllun Meistr

6.1 Mae Ardal Cynllun Meistr Basn Caerffili (CBMA) wedi'i lleoli yn ne'r Fwrdeistref Sirol ac mae'n cynnwys 8 ward, sef:

- Cwm Aber
- Bedwas a Threthomas
- Llanbradach

- Machen a Rhydri
- Morgan Jones
- Penyrheol
- St Martins
- Fan

6.2 Basn Caerffili yw'r Ardal Cynllun Meistr fwyaf deheuol yn y Fwrdeistref Sirol ac mae'n ffinio â Dinas Caerdydd ar ei ffin ddeheuol. Yn ôl Cyfrifiad 2011 roedd gan CBMA boblogaeth o tua 55,000, gyda'r rhan fwyaf o'r boblogaeth honno wedi'i lleoli o fewn tref Caerffili, y dref fwyaf yn y Fwrdeistref Sirol. Mae'r patrwm anheddiad yn cynnwys canolbwynt mawr Caerffili a datblygiad llinellol, mewn tri chyfeiriad - Cwm Aber sy'n dilyn llinell Nant Yr Aber; cwm Machen sy'n dilyn llinell Afon Rhymni; a Llanbradach i'r gogledd ar hyd llinell Afon Rhymni.

6.3 Er eu bod wedi'u cynnwys o fewn yr un Ardal Cynllun Meistr, mae gwahaniaethau amlwg yn ei aneddiadau. Tref Caerffili yw'r brif dref yn yr Ardal Cynllun Meistr ac mae'n gorwedd i'r gogledd o Gaerdydd. Mae wedi'i gosod allan fel tref nodweddiadol gyda chraidd canolog a maestrefi tai a defnydd cymysg o'i hamgylch. Mae Cwm Aber yn wahanol iawn. Mae'n cynnwys yn bennaf aneddiadau Abertridwr a Senghenydd sy'n cael eu nodweddu gan ddatblygiad rhesi llinellol sy'n gysylltiedig â'r gweithgarwch mwyngloddio hanesyddol yn y cwm. Mae'r aneddiadau hyn yn arddangos nodweddion tebyg i aneddiadau yn HoVMA, gyda phrisiau tir isel, ychydig o bwysau datblygu a lefelau uchel o amddifadedd. Mae rhan ddwyreiniol Basn Caerffili eto'n wahanol o ran cymeriad gyda mwy o aneddiadau unig yn lleoliad gwledig. Mae'r ardal hon yn cynnwys aneddiadau Bedwas, sy'n faestref o Gaerffili, Trethomas, Graig-y-Rhacca a Machen, gyda'r pentrefi bach, unig o Draethen, Rhydri a Waterloo. I'r gogledd o Gaerffili mae Llanbradach, anheddiad mwyngloddio blaenorol sy'n cael ei nodweddu gan resi llinellol ar waelod cwm Rhymni. Mae llai na 20% o'r tir yn yr Ardal Cynllun Meistr yn cael ei gymryd gan aneddiadau.

Hygyrchedd a Thrafnidiaeth

6.4 Mae Llinell Rheilffordd Cwm Rhymni yn rhedeg trwy ganol CBMA gyda gorsaf yn Llanbradach a 3 gorsaf yng Nghaerffili (Churchill ac Energlyn, Aber, Caerffili). Mae hyn yn darparu gwasanaeth aml i'r de i Gaerdydd ac i'r gogledd i Ystrad Mynach, Bargod a Rhymni. Mae Caerffili hefyd yn cynnwys cyfnewidfa bysiau gyda gwasanaethau sy'n cysylltu CBMA â Chasnewydd yn y Dwyrain, Caerdydd i'r de, Nantgarw a Phontypridd yn y gorllewin ac Ystrad Mynach, Coed Duon a Bargod yn y gogledd.

6.5 Mae Llwybr Beicio Cenedlaethol 4, sy'n rhedeg o Lundain i Abergwaun, yn rhedeg trwy Gaerffili gan ei gysylltu'n uniongyrchol â Chasnewydd yn y dwyrain a Nantgarw a Phontypridd yn y gorllewin ac i Gaerdydd yn y de trwy Llwybr Beicio Cenedlaethol 8. Mae Llwybr Beicio Cenedlaethol 475 (Llwybr Beicio Cwm Aber) yn cysylltu Caerffili â Senghenydd ac yn gwasanaethu'r aneddiadau yn Cwm Aber.

6.6 Mae Caerffili wedi'i leoli'n ganolog o ran y rhwydwaith traffordd strategol gyda'r A468 (A469) yn rhedeg trwy'r ardal Cynllun Meistr o Gasnewydd yn y dwyrain i Nantgarw yn y gorllewin (yn cysylltu â'r A470 i Gaerdydd a Merthyr) a'r A469 yn rhedeg i'r gogledd trwy'r Fwrdeistref Sirol.

6.7 Yn gyffredinol mae tref Caerffili wedi'i lleoli'n dda o ran trafndiaeth, gyda lefel uchel o hygyrchedd i bob cyfeiriad, er nad oes gan y cysylltiadau i'r dwyrain i Gasnewydd fudd o wasanaeth rheilffordd. Fodd bynnag, mae wedi bod yn uchelgais hirsefydlog y Cyngor i ailagor llinell reilffordd Caerffili / Casnewydd ar gyfer llwybr trafndiaeth gyflym a fyddai'n darparu cysylltiadau cyflymach a gwell i Ddinas Casnewydd.

Cyflogaeth

6.8 Mae CBMA yn ganolfan gyflogaeth fawr sy'n darparu dros 120 Ha o dir cyflogaeth gyda dros 600 uned. Mae ychydig o dir ar gael ar gyfer datblygiad cyflogaeth newydd ym Masn Caerffili (6.9 ha), ond mae angen nodi tir ychwanegol i fodloni'r galw uchel am dir cyflogaeth yn yr ardal Cynllun Meistr.

Enw'r Safle	Lleoliad	Cyfanswm Arwynebedd (Hectarau)	Cyfanswm Nifer yr Unedau
Pantglas	Bedwas	31.8	75
Tŷ Bedwas	Bedwas	29.9	171
Parc Busnes Caerffili	Caerffili	15.1	178
Ffordd Pontygwindy	Caerffili	16.8	98
Trecenydd	Caerffili	10.2	35
Gorllewin	Caerffili	16.5	61

Manwerthu

6.9 Caerffili yw'r ganolfan fanwerthu fwyaf yn y Fwrdeistref Sirol gyda dros 230 uned yn ôl arolwg blynyddol 2021. Mae deugain y cant o'r unedau yn y ganolfan yn fanwerthu A1 ac yn 2021 roedd cyfradd wag o 9.9%, y lleiaf yn y Fwrdeistref Sirol (y tu allan i barciau manwerthu ar gyrion y ganolfan). Rôl Caerffili yw fel canolfan is-ranbarthol sy'n gwasanaethu'r Fwrdeistref Sirol a'r ardal ehangach, er bod cystadleuaeth o Gaerdydd a chanolfannau manwerthu yn Rhondda Cynon Taf yn cael effaith sylweddol ar berfformiad y dref. Mae gan y ganolfan ei hun ddwy ran wahanol iawn gyda phen gogleddol y dref yn cynnwys datblygiad modern Castle Court ac unedau cyfagos sy'n wynebu'r Castell, a'r pen deheuol, tuag at y cyfnewidfa rheilffordd/bws, yn fwy traddodiadol ac yn unedau rhesi hŷn. Oherwydd eu cymeriadau a'u lleoliadau gwahanol mae'r ganolfan gyfan yn arddangos ystod o faterion. Mae Tref Caerffili yn destun ffocws adfywio sylweddol a fydd yn ceisio gwella a gwella canol y dref.

6.10 Bedwas yw'r ganolfan fwyaf yn yr Ardal Cynllun Meistr ac mae'n gweithredu fel canolfan leol sy'n darparu gwasanaethau a manwerthu i'r ardal gyfagos. Mae presenoldeb Parc Manwerthu Gallagher ar gyrion Caerffili, yn agos at Bedwas yn cael effaith sylweddol, gan ddenu manwerthu bwyd mawr a gwariant arall o'r ardal.

6.11 Mae gan Machen ganolfan fanwerthu leol sy'n gwasanaethu'r ardal gyfagos ac yn cynnwys siop fwyd ar raddfa fach. Mae manwerthu cymdogaeth hefyd ar gael yn Llanbradach, Abertridwr a Senghenydd yn darparu ar gyfer anghenion cyfleustra lleol.

Cymuned, Hamdden a Thwristiaeth

6.12 Mae tref Caerffili yn darparu amrywiaeth eang o wasanaethau a chyfleusterau sy'n gwasanaethu'r Ardal Cynllun Meistr. Mae Caerffili hefyd yn gartref i'r ardal fwyaf difreintiedig yn y Fwrdeistref Sirol o amgylch Parc Lansbury. Mae'r Cyngor wedi neilltuo adnoddau sylweddol i fynd i'r afael â'r materion yn Lansbury Park ac mae tref Caerffili yn ganolbwynt i gynigion adfywio mawr sy'n ceisio gwella'r dref.

6.13 Mae gan Gaerffili ganolfan hamdden, er bod y Cyngor ar hyn o bryd yn ystyried cynigion ar gyfer creu canolfan newydd yn agosach at galon canol y dref ac mae canolfan hamdden hefyd ym Medwas. Mae'r ardal yn cael ei gwasanaethu'n rhesymol gan fannau agored a darpariaeth chwaraeon gyda nifer o barciau cyhoeddus, ardaloedd agored a meysydd chwaraeon ar gael yn yr Ardal Cynllun Meistr.

6.14 Mae Cadw yn buddsoddi £5m yng Nghastell Caerffili gyda'r bwriad o'i uwchraddio i atyniad twristiaeth haen 1 a fydd yn denu lefel uchel o ymweliadau. Cynigir hefyd gwaith adfywio i ategu hyn i ddarparu cyfleusterau ategol a all fanteisio i'r eithaf ar fanteision y niferoedd cynyddol o dwristiaid.

Cyfleoedd a Materion Allweddol

- Mae'r tir a ddyrannwyd ar gyfer datblygiad cyflogaeth yn CBMA bron wedi darfod tra bod galw uchel o hyd am dir cyflogaeth. Mae angen nodi safleoedd cyflogaeth ychwanegol.
- Mae Cymru'r Dyfodol yn nodi Caerffili o fewn yr ardal twf cenedlaethol, a thref Caerffili yn benodol fel lleoliad ar gyfer adfywio a thwf cynaliadwy. Felly, mae angen nodi lefel briodol o dwf er mwyn cydymffurfio â'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol hwn.
- Mae angen darparu lefelau sylweddol o dai fforddiadwy yn yr Ardal Cynllun Meistr.
- Mae'r buddsoddiad yng Nghastell Caerffili a'r ffocws ar adfywio yn Nhref Caerffili hyd at 2035 yn darparu'r sylfaen ar gyfer gwella rôl Caerffili fel canolfan is-ranbarthol.
- Er ei fod wedi'i leoli'n dda o ran hygyrchedd, nid yw'r cysylltiadau i'r dwyrain mor dda â chyrchfannau eraill a gellid eu gwella.
- Mae angen ehangu'r ystod a'r math o stoc tai yn Cwm Aber, yn enwedig gyda thai'r farchnad.

Hierarchaeth Aneddiadau

Prif Ganolfan - Caerffili

6.15 Caerffili yw'r dref fwyaf yn y Fwrdeistref Sirol, gan gynnwys tua thraean o gyfanswm poblogaeth yr awdurdod lleol. Mae tarddiad Caerffili yn dyddio'n ôl i adeiladu'r castell Normanaidd, a ddechreuwyd yn 1267. Cododd anheddiad yn gyflym o amgylch y castell ac arhosodd yn bennaf heb ei newid tan ar ôl y Rhyfel Cartref, pan ddatblygodd yr anheddiad yn dref farchnad. Yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg fe wnaeth y chwyldro diwydiannol danio twf y dref ac fe ddatblygodd Caerffili fel y brif dref yn yr ardal.

6.16 Mae agosrwydd Caerffili at Gaerdydd a Chasnewydd yn cyfyngu ar ei ardal ddal ac mae'n dioddef o gystadleuaeth gan y ddwy Ddinas o ganlyniad. O ganlyniad, mae lefel sylweddol o wariant manwerthu yn cael ei golli. Mae hefyd yn chwarae rhan bwysig yn y cyd-destun strategol fel tref gyswllt a lloches i Gaerdydd. Yn ddi-os mae Caerffili yn darparu tai ar gyfer y sylfaen gyflogaeth yng Nghaerdydd, ac mae lefel sylweddol o wariant manwerthu hefyd yn cael ei golli i'r brifddinas, fodd bynnag mae potensial i'r Dref weithredu fel canolfan ardal ar gyfer Gogledd Caerdydd.

6.17 Ar hyn o bryd mae Caerffili yn ganolbwynt i fuddsoddiad mawr a fydd yn gwella ei rôl fel canolfan is-ranbarthol. Mae buddsoddiad sylweddol yn cael ei wario ar wella'r cyfnewidfa rheilffordd/bws yng nghanol Caerffili, i ddarparu cyfleuster newydd sy'n darparu profiad unigryw i'r rhai sy'n teithio yno. Yn ogystal â hyn mae nifer o brosiectau adfywio arfaethedig ledled y dref ac mae'r rhain wedi'u nodi yn Nhref Caerffili 2035. Mae Cadw hefyd yn buddsoddi yng Nghastell Caerffili i'w uwchraddio i atyniad haen 1 gan gynyddu'n sylweddol y 100,000 o ymweliadau y mae'n eu cael ar hyn o bryd. Yn gyffredinol, mae adfywio Caerffili yn darparu cyfleoedd ar gyfer datblygiad newydd, sydd ei angen yn fawr, ond mae angen twf pellach y tu hwnt i ffiniau'r anheddiad presennol hefyd i ddarparu ar gyfer twf y dref i fodloni dyheadau twf cenedlaethol Cymru'r Dyfodol 2040 ac uchelgeisiau economaidd Rhanbarth Prifddinas Caerdydd.

6.18 Sgoriodd Caerffili 51 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, y sgôr uchaf o unrhyw anheddiad, ac mae'n cynnwys yr holl wasanaethau a ystyrir yn yr asesiad gwasanaeth a chyfleuster. Fel Prif Ganolfan gyda sgôr uchel iawn mae Caerffili yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol yn unol â Pholisïau Cymru'r Dyfodol ac uchelgeisiau economaidd Rhanbarth Prifddinas Caerdydd.

6.19 Mae Caerffili wedi'i leoli ar ben deheuol Cwm Rhymni ac mae'n ffinio i'r gorllewin â Fwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf ac i'r de â Dinas Caerdydd. O ganlyniad, mae potensial twf cyfyngedig iawn i'r gorllewin a'r de o Gaerffili. Gallai datblygiad ddigwydd i'r gogledd o'r datblygiad llinellol presennol ar hyd Nant-Y-Garw Hill, ond byddai hyn yn gyfyngedig o ran maint ac yn ddatblygiad llinellol i ffwrdd o ganol yr anheddiad. I'r gogledd o Gaerffili, mae'r tir wedi'i ddatblygu'n gyffredinol, gan adael lle i ddatblygiad a datblygiad bach yn unig. Yr unig ardal sydd â photensial ar gyfer twf sylweddol yng Nghaerffili yw'r tir i'r dwyrain o'r anheddiad. Mae'r tir hwn yn agos at ganol y dref ac yn cynnig cyfle i ehangu'r anheddiad yn briodol. Fodd bynnag, byddai datblygiad yn yr ardal hon yn erydu ardal o dirwedd gwerth uchel. Yn ogystal, mae'r ardal hon wedi'i nodi'n flaenorol ar gyfer twf ond mae wedi ennyn lefelau uchel iawn o wrthwynebiad ac wrthwynebiad.

6.20 Mae dau safle ad-drefnu mawr wedi'u dyrannu'n flaenorol ar gyfer tai a/neu ddatblygiad defnydd cymysg, sef Safle Catnic a safle Gwaith Paent Waterloo. mae'r anheddiad yn bresennol. Yn ogystal â hyn, ni chyflwynwyd unrhyw dystiolaeth i gefnogi dyraniad y safleoedd hyn yn y CDLI sy'n dod i'r amlwg ac ni chyflwynwyd safle Gwaith Paent Waterloo fel Safle ymgeisydd ar gyfer y broses. O ganlyniad, nid yw'r safleoedd hyn yn bodloni'r gofyniad i ddyraniadau ddangos eu hyfywedd a'u cyflawnadwyedd ac mae'n annhebygol y byddant yn cael eu cynnwys yn y cynllun sy'n dod i'r amlwg..

6.21 O ganlyniad i'r cyfyngiadau hyn, dim ond cyfleoedd ar gyfer mewnlenni cyfyngedig a bach o fewn y ffabrig trefol sydd ar gael ac ni fyddai hyn yn darparu twf sylweddol yn y dyfodol.

Canolfan Leol - Bedwas

6.22 Mae Bedwas yn faestref o Gaerffili wedi'i lleoli ar ei ymyl ogleddol-ddwyreiniol. Mae'n ganolfan gyflogaeth gyda dau safle cyflogaeth mawr a chanolfan breswyl sy'n darparu ar gyfer yr ardal ehangach. Mae ganddo ganolfan fanwerthu fach sy'n darparu manwerthu lleol, ond oherwydd agosrwydd Canol Tref Caerffili a Pharc Manwerthu Gallagher mae ei botensial manwerthu yn gyfyngedig ac mae llawer o wariant yn mynd y tu allan i'r anheddiad. Mae gan Bedwas hefyd ysgol uwchradd, 2 ysgol gynradd, llyfrgell, canolfan hamdden a meddygfa a fferyllfa.

6.23 Sgoriodd Bedwas 33 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, yn bennaf oherwydd ei fod yn Ganolfan Leol a'i swyddogaeth gyflogaeth. Mae'n colli allan ar agosrwydd i orsafoedd bws a rheilffordd, ond mae'r rhain wedi'u lleoli'n eithaf agos yng Nghaerffili. O ystyried ei ddynodiad fel Canolfan Leol a'i sgôr gymharol uchel, mae Bedwas yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol, er y gallai fod yn anodd nodi tir priodol oherwydd bod yr anheddiad yn gyfyngedig yn bennaf gan aneddiadau eraill.

6.24 Mae Bedwas yn gyfyngedig yn bennaf gan topograffi ac aneddiadau eraill sy'n gyfagos iddo. I'r de a'r gorllewin mae ardaloedd allanol Caerffili, i'r dwyrain mae aneddiadau Trethomas a Graig-y-Rhacca, tra bod safle hen Lofa Bedwas i'r gogledd. Mae'r safle glofa wedi'i nodi yn y CDLI Mabwysiedig ar gyfer datblygiad defnydd cymysg gan gynnwys tua 600 o dai. Fodd bynnag, mae angen adfer a lliniaru sylweddol a chostus ar y safle hwn cyn y bydd y safle'n addas ar gyfer datblygiad ac, felly, nid yw'n ymarferol oni bai y gellir nodi cyllid grant i'w hwyluso. Felly, er bod safle mawr ym Medwas a allai ddarparu lefel sylweddol o ddatblygiad, mae'r cyfyngiadau ar Bedwas yn golygu ei bod yn debygol o ddarparu dim ond lefel fach o ddatblygiad.

Aneddiadau Preswyl Addas ar gyfer Darparu Twf – Abertridwr, Graig-Y-Rhacca, Llanbradach, Machen, Senghenydd, Trethomas

Abertridwr

6.25 Abertridwr yw un o ddau brif anheddiad yn y Cwm Aber. Mae Abertridwr yn bennaf yn breswyl ei natur ac mae'n cynnwys canolfan fanwerthu gymdogaeth fach. Mae Abertridwr yn dangos nodweddion aneddiadau sydd wedi'u lleoli i'r gogledd o'r Fwrdeistref Sirol, o fewn yr ardaloedd mwyngloddio glo blaenorol, gyda strydoedd rhesi llinellol wedi'u hamgylchynu gan weddillion y diwydiannau mwyngloddio blaenorol. Mae lefelau hyfywedd hefyd yn isel, ac mae'r ardal yn cael ei nodweddu gan werthoedd tir isel. Mae hyn yn wahanol iawn i weddill Basn Caerffili, sy'n cael ei nodweddu gan lefelau uchel o bwysau datblygu a photensial ar gyfer mewnfudo sylweddol. Mae rôl a swyddogaeth breswyl Abertridwr, ar y cyd â Senghenydd, yn ategu gweithrediad cyffredinol y Basn yn ei chyfanrwydd.

6.26 Sgoriodd Abertridwr 8 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy ac mae hyn yn bennaf oherwydd ei lleoliad mewn cwm unig sy'n cysylltu'n uniongyrchol â'r Brif Ganolfan yng Nghaerffili. Er gwaethaf ei sgôr isel, mae aneddiadau Cwm Aber yn darparu swyddogaeth breswyl bwysig sy'n cefnogi gweddill Caerffili ac, yn wahanol i rannau eraill o'r Ardal Cynllun Meistr, mae tir addas ar gyfer darparu twf cyfyngedig yn y dyfodol. Yn ogystal, byddai datblygiad tai yn y Cwm Aber yn darparu'r fantais ychwanegol o arallgyfeirio'r ystod a'r math o dai yn y Cwm Aber. O ganlyniad, er gwaethaf ei sgôr isel, mae Abertridwr yn addas ar gyfer twf cyfyngedig yn y dyfodol.

Graig-Y-Rhacca

6.27 Mae Graig-y-Rhacca yn anheddiad preswyl yn bennaf sy'n cynnwys dwy ran, ystad Gyngor fawr yn y gogledd (Graig y Rhacca Uchaf) ac elfen lai sy'n seiliedig ar dai'r farchnad i'r de (Graig Y Rhacca Isaf), yn ffinio â'r brif ffordd A468 i Gasnewydd. Mae Graig-y-Rhacca wedi'i gwahanu oddi wrth faestrefi Bedwas a Threthomas yng Nghaerffili gan ardal o dir agored, er ei fod yn gweithredu fel estyniad o'r ardal drefol hon.

6.28 Sgoriodd Graig-y-Rhacca 27 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy ac mae'r sgôr resymol hon yn seiliedig ar ei agosrwydd at Ganolfan Leol Bedwas a chyfleoedd cyflogaeth ym Medwas. Er gwaethaf ei sgôr resymol, mae Graig-y-Rhacca wedi'i lleoli'n fwy anghysbell na Threthomas neu Bedwas. Fodd bynnag, mae ganddo gwmpas i ddarparu datblygiad ychwanegol, er y byddai hyn yn gyfyngedig oherwydd ei leoliad. Mae Graig-y-Rhacca yn addas ar gyfer twf cyfyngedig yn y dyfodol.

Llanbradach

6.29 Mae Llanbradach yn ddatblygiad llinellol hir yn dilyn Afon Rhymni. Ei brif swyddogaeth yw fel canolfan breswyl sy'n gwasanaethu'r ardal ehangach. Mae gan Llanbradach ganolfan fanwerthu gymdogaeth ac mae wedi'i lleoli ar Linell Rheilffordd Cwm Rhymni gyda'i gorsaf ei hun. Ar hyn o bryd mae gan yr orsaf gyfleusterau parcio a theithio cyfyngedig, ond mae wedi bod yn uchelgais hirsefydlog y Cyngor i greu cyfleuster parcio a theithio newydd, ar raddfa fawr, a fyddai'n gofyn am ail-leoli'r orsaf a allai hefyd ddarparu cyfleoedd ar gyfer datblygiad cyflogaeth ychwanegol neu ategol. Mae Llanbradach wedi'i gyfyngu oherwydd topograffi serth ochr orllewinol y cwm a'r materion risg llifogydd sy'n gysylltiedig ag Afon Rhymni.

6.30 Sgoriodd Llanbradach 25 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy yn seiliedig yn bennaf ar y ffaith bod ganddo orsaf reilffordd. Fodd bynnag, os bydd y cyfleuster parcio a theithio newydd yn mynd yn ei flaen gyda'i ddefnyddiau cyflogaeth ategol byddai'r sgôr ar gyfer Llanbradach yn cynyddu'n sylweddol. O ystyried ei leoliad, hygyrchedd a'i sgôr resymol, mae Llanbradach yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol, er y gallai'r swm o dwf gael ei gyfyngu gan faterion topograffi a risg llifogydd.

Machen

6.31 Mae Machen yn bentref preswyl wedi'i leoli ar Ffordd Casnewydd A468. Ei brif swyddogaeth yw fel canolfan breswyl sy'n gwasanaethu'r ardal ehangach. Mae ganddo ganolfan fanwerthu gymdogaeth sy'n gwasanaethu anghenion cyfleustra lleol, lefel isel o gyfleusterau sy'n cynnwys ysgol gynradd a meddygfa. Mae ganddo wasanaeth bws cyfyngedig sy'n cysylltu â Chasnewydd a Chaerffili.

6.32 Sgoriodd Machen 6 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gan adlewyrchu ei leoliad unig. O ystyried hyn, nid yw Machen yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol ac eithrio datblygiad mewnlenni bach.

Senghenydd

6.33 Senghenydd yw un o ddau brif anheddiad yn y Cwm Aber. Mae Senghenydd wedi'i leoli ar ben Cwm Aber, yn bennaf yn breswyl ei natur ac mae'n cynnwys canolfan fanwerthu gymdogaeth fach. Mae Senghenydd yn dangos nodweddion aneddiadau sydd wedi'u lleoli i'r gogledd o'r Fwrdeistref Sirol, o fewn yr ardaloedd mwyngloddio glo blaenorol, gyda strydoedd rhesi llinellol wedi'u hamgylchynu gan weddillion y diwydiannau mwyngloddio blaenorol. Mae lefelau hyfywedd hefyd yn

isel, ac mae'r ardal yn cael ei nodweddu gan werthoedd tir isel. Mae hyn yn wahanol iawn i weddill Basn Caerffili, sy'n cael ei nodweddu gan lefelau uchel o bwysau datblygu a photensial ar gyfer mewnfudo sylweddol. Mae rôl a swyddogaeth breswyl Senghenydd, ar y cyd â Senghenydd, yn ategu gweithrediad cyffredinol y Basn yn ei chyfarwydd.

6.34 Sgoriodd Senghenydd 2 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, y sgôr isaf ar y cyd o unrhyw anheddiad. Mae ei sgôr isel yn bennaf oherwydd ei leoliad mewn cwm unig sy'n cysylltu'n uniongyrchol â'r Brif Ganolfan yng Nghaerffili. Er gwaethaf ei sgôr isel, mae aneddiadau Cwm Aber yn darparu swyddogaeth breswyl bwysig sy'n cefnogi gweddill Caerffili ac, yn wahanol i rannau eraill o'r Ardal Cynllun Meistr, mae tir addas ar gyfer darparu twf cyfyngedig yn y dyfodol. Yn ogystal, byddai datblygiad tai yn y Cwm Aber yn darparu'r fantais ychwanegol o arallgyfeirio'r ystod a'r math o dai yn y Cwm Aber. O ganlyniad, er gwaethaf ei sgôr isel iawn, mae Senghenydd yn cael ei ystyried yn addas ar gyfer twf cyfyngedig yn y dyfodol.

Trethomas

6.35 Mae Trethomas yn faestref o Bedwas, wedi'i leoli ar ei ymyl ddwyreiniol. Mae'n cynnwys nifer fach o dai rhesi cysylltiedig a mannau agored cysylltiedig. Mae'n anheddiad preswyl yn bennaf sy'n gwasanaethu ardal ehangach Bedwas.

6.36 Sgoriodd Trethomas 29 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy ac mae'r sgôr hon yn seiliedig yn helaeth ar ei agosrwydd at Ganolfan Leol Bedwas a chyfleoedd cyflogaeth ym Medwas. Er gwaethaf ei sgôr resymol, mae Trethomas wedi'i gyfyngu ar bob ochr gan anheddiad presennol. O ganlyniad, dim ond ar gyfer twf cyfyngedig yn y dyfodol y mae Trethomas yn addas.

Aneddiadau Preswyl Nad Ydynt yn Addas ar gyfer Darparu Twf – Draethen, Rhydri, Waterloo

Draethen

6.37 Mae Draethen yn anheddiad bach, unig wedi'i leoli i'r dwyrain o Gaerffili. Ei brif swyddogaeth yw fel dormiwn breswyl ar gyfer yr ardal ehangach.

6.38 Sgoriodd Draethen dim ond 2 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, y sgôr isaf ar y cyd o unrhyw anheddiad. O ystyried ei sgôr isel iawn a'i safle unig, nid yw Draethen yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol ac eithrio datblygiad mewnlenni bach lle na fyddai hynny'n effeithio'n andwyol ar gymeriad yr ardal.

Rhydri

6.39 Mae Rhydri yn anheddiad bach, unig wedi'i leoli i'r dwyrain o Gaerffili. Ei brif swyddogaeth yw fel dormiwn breswyl ar gyfer yr ardal ehangach. Yr unig gyfleusterau sydd gan Rhydri yw ysgol gynradd a Chanolfan Gymunedol. Nid yw Rhydri wedi'i leoli ar lwybr neu goridor trafnidiaeth gynaliadwy, gan fod ganddo ond 1 gwasanaeth bws sy'n rhedeg llai nag unwaith yr awr.

6.40 Sgoriodd Rhydri 17 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, gyda'r sgôr gyfan yn dod o agosrwydd Rhydri at Gaerffili o ran beicio. O ystyried ei safle unig a'i sgôr isel, nid yw Rhydri yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol ac eithrio datblygiad mewnlenni bach.

Waterloo

6.41 Mae Waterloo yn bentref bach, unig wedi'i leoli i'r dwyrain o Gaerffili ac i'r de o Graig-y-Rhacca. Rôl Waterloo yw fel dormiwn breswyl ar gyfer yr ardal ehangach. Mae'r pentref yn ffinio â safle mawr tir llwyd, sef y cyn-waith paent, y gellid ei adfer ar gyfer datblygiad posibl. Fodd bynnag, nid yw'r safle wedi symud ymlaen ar gyfer datblygiad yn ystod y cyfnod cynllun diwethaf ac mae pryderon sylweddol ynghylch hyfywedd y safle hwn.

6.42 Sgoriodd Waterloo 9 ar y Dadansoddiad Lleoliad Cynaliadwy, un o'r sgoriau isaf ac fe sgoriodd dim ond ar ei agoswydd at ganolfan Bedwas a'r cyfleoedd cyflogaeth ym Medwas. Oherwydd ei leoliad unig a'i sgôr isel, nid yw Waterloo yn addas ar gyfer twf yn y dyfodol.

Atodiad 1: Hierarchaeth Aneiddiadau Cynaliadwy

Prif Aneiddiadau:

- Bargod
- Coed Duon
- Caerffili
- Rhisga/Pontymister
- Ystrad Mynach

Aneiddiadau Lleol:

- Bedwas
- Nelson
- Trecelyn
- Rhymni

Canolfannau Preswyl - Addas ar gyfer Darparu Twf:

- Aberbargod
- Abercarn
- Abertridwr
- Cefn Fforest
- Cefn Hengoed
- Croespenmaen
- Pontywaun
- Crumlin
- Cwmcarn
- Fleur de Lis
- Gelligaer
- Gilfach

- Glan-y-nant
- Graig-y-Rhacca
- Hengoed
- Llanbradach
- Machen
- Maesycwmmmer
- Tredegar Newydd
- Oakdale
- Pengam
- Pentwynmawr
- Penpedairheol
- Penybryn
- Pontllanfraith
- Pontlottyn
- Pontywaun
- Senghenydd
- Tiryberth
- Trethomas
- Ty Sign
- Wyllie

Canolfannau Preswyl - Nad Ydynt yn Addas ar gyfer Darparu Twf:

- Aberbeeg
- Abertysswg
- Argoed
- Brynawel
- Butetown
- Cwmfelinfach
- Deri
- Draethen
- Fochriw
- Machen
- Markham
- Pantside

- Princetown
- Rhydri
- Trinant
- Waterloo
- Wattsville
- Ynysddu